

Holden gård AS

► **Detaljregulering Vinterleden fjellgård**

Konsekvensutredning friluftsliv og bygdeliv, naturressurser, og reindrift

Oppdragsnr.: **5199374** Dokumentnr.: Versjon: **D-01** Dato: **2023-05-05**

Detaljregulering Vinterleden fjellgård

Konsekvensutredning friluftsliv og bygdeliv, naturressurser, og reindrift

Oppdragsnr.: **5199374** Dokumentnr.: Versjon: **D-01**

Oppdragsgiver: Holden gård AS
Oppdragsgivers kontaktperson: Øyvind Christensen
Rådgiver: Norconsult AS, Brutippen 13, NO-2550 Os i Østerdalen
Oppdragsleder: Atle Berg
Fagansvarlig: Camilla Knutsen
Andre nøkkelpersoner: Leif Conradi Skorem, Stine Radmann

Forsidefoto: Holden gård AS

D-01	2023-05-05	For bruk	CAMKNU, LEISKO, ATBER	MAGHAU, STRAD	ATBER
Versjon	Dato	Beskrivelse	Utarbeidet	Fagkontrollert	Godkjent

Dette dokumentet er utarbeidet av Norconsult AS som del av det oppdraget som dokumentet omhandler. Opphavsretten tilhører Norconsult AS. Dokumentet må bare benyttes til det formål som oppdragsavtalen beskriver, og må ikke kopieres eller gjøres tilgjengelig på annen måte eller i større utstrekning enn formålet tilsier.

► Sammen drag

Formålet med planen er å legge til rette for etablering av hotellvirksomhet på gården Holla i Tufsingdalen i Os kommune. Hotellet skal både etableres ved istandsetting av den eksisterende bebyggelsen på gården og gjennom etablering av nye bygninger. Bygningsmassen som planen åpner for antas å kunne romme inntil 18 dobbeltrom, slik at maksimalt antall gjester er 36. Planen skal også legge til rette for etablering av våningshus og redskapshus for drifta på gården.

For friluftsliv og bygdeliv er konsekvensgraden vurdert til å bli ubetydelig (0). For naturressurser (jordbruk og skogbruk) er konsekvensgraden vurdert å være noe miljøskade (-). For reindrift er konsekvensgraden vurdert til å bli noe skade (-). Samlet Konsekvensgrad for hvert tema som er konsekvensutredet er sammenstilt i tabell 1-1.

Tabell 1-1 Oversikt over tema som er konsekvensutredet og konsekvensgraden for hvert tema

Utredningstema	Nullalternativet	Hovedalternativet
Friluftsliv og bygdeliv	0	0
Naturressurser (jordbruk, skogbruk)	0	-
Reindrift	0	-

Det er foreslått skadereduserende tiltak for de tema dette er aktuelt. For friluftsliv vil det kunne virke avbøtende dersom parkeringsplassen ved vegen Siksjølia videreføres, for på den måten å legge til rette for at allmennheten, og brukerne av Røros fjellstyre sin bu ved Litlkorssjøen har tilgang til parkering i forbindelse med turer i området. Samtidig må tilrettelegging for allmenn ferdsel og aktivitet balanseres opp mot hensynet til reindriffta.

Det vil også kunne virke avbøtende dersom man unngår å gjøre tiltak som gjør at området fremstår som privat og ikke åpent for allmenn ferdsel, samt at allmennheten gis mulighet til kjøp av jakt-/fiskekort. Brukere som i dag har behov for motorisert kjøretøy (f.eks. fjellstyret og reindriffta) i forbindelse med tilsyn med beitedyr og buer, bør fortsatt kunne ha denne muligheten.

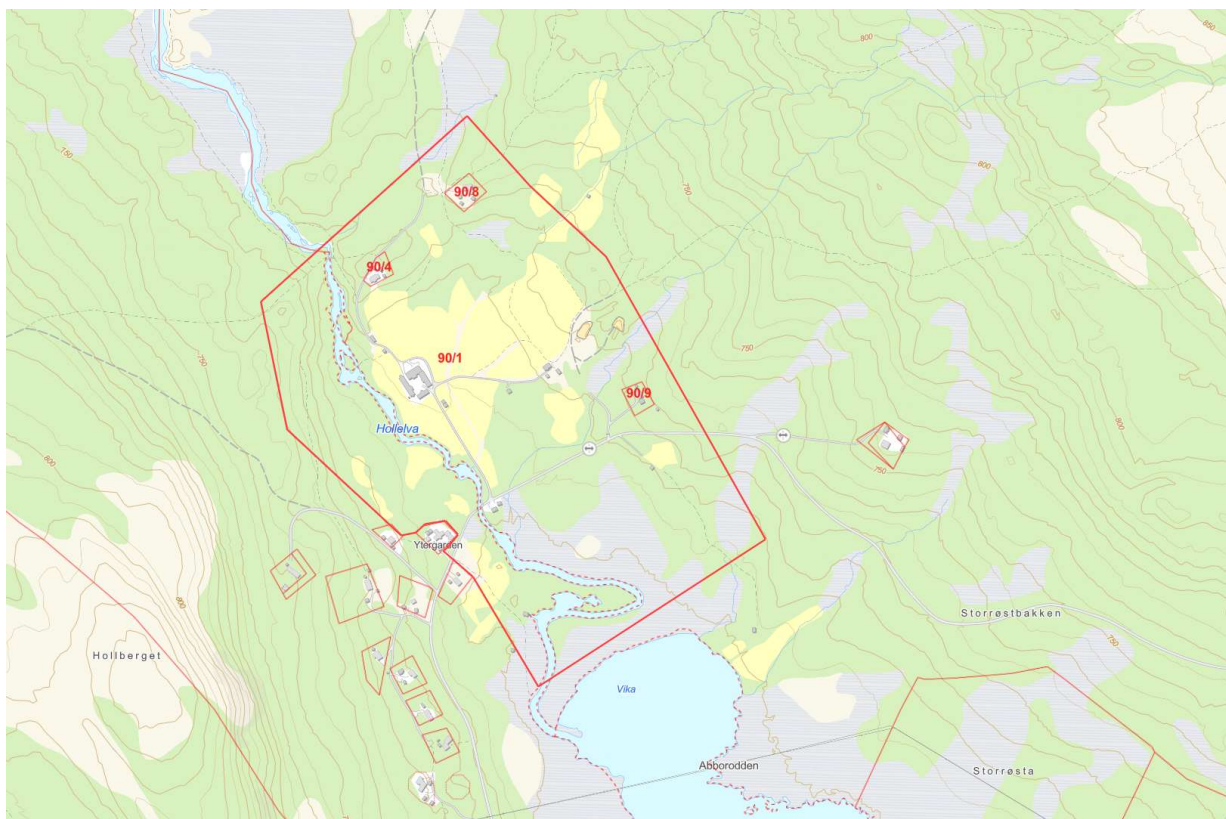
Når det gjelder naturressurser så er arealbeslaget begrenset, og det er ikke stilt krav om avbøtende tiltak. Men det er viktig at dyrkamarka ivaretas i anleggsfasen for tiltakene. I tillegg vil det være viktig at dyrkamarka holdes i hevd etter at utleievirksomheten på gården er kommet i gang, og at kvaliteten ikke forringes som følge av den økte aktiviteten. For reindrift vil avbøtende tiltak først og fremst dreie seg om å styre aktiviteten i tid og rom og se på eventuelle muligheter for at reindriffta kan gis mer fleksibilitet mht. hvilke områder de kan benytte.

Det er knyttet en del usikkerhet til utredningen, særlig når det gjelder vurdering av i hvor stor grad tiltakene innenfor planområdet vil ha betydning for friluftslivet og reindriffta utenfor planområdet. Det er umulig å si noe eksakt om omfanget av ferdselen og aktiviteten i utmarka som følge av tiltaket, og det samme gjelder hvor og i hvilke deler av året ferdselen vil bli størst blir størst. Det er også knyttet en del usikkerhet til hvor store konsekvenser ulike tiltak og menneskelig aktivitet har for rein og reindrift spesielt. Vurderingene er derfor i stor grad basert på skjønn. Ellers, når det gjelder metodikken for utredning av konsekvenser for reindrift i Håndbok v712, så er det verdt å poengtere at denne i utgangspunktet ikke har fokus på negative konsekvenser som følge av menneskelig aktivitet. Menneskelig aktivitet medfører som oftest større negative konsekvenser enn fysiske inngrep, og utgjør ofte det vesentligste arealtapet for reindriffta når det er snakk om tiltak som gererer aktivitet og ferdsel i viktige beiteområder, slik det også er tilfelle som i denne utredningen

Innhold

1	Innledning	6
1.1	Bakgrunn	6
1.2	Lokalisering av tiltaket	6
1.3	Beskrivelse av tiltaket	7
1.4	Planstatus og krav til utredning	8
1.5	Overordnet metodikk	8
1.6	Influensområde	11
1.7	Kunnskapsgrunnlag	11
2	Friluftsliv og bygdeliv	12
2.1	Metode	12
2.1.1	<i>Influensområde</i>	13
2.1.2	<i>Kunnskapsgrunnlag</i>	14
2.2	Områdebeskrivelse og verdivurdering	15
2.3	Påvirkning og konsekvensvurdering	19
2.4	Anbefalinger	20
3	Naturressurser (jordbruk, skogbruk)	21
3.1	Metode	21
3.1.1	<i>Influensområde</i>	22
3.1.2	<i>Kunnskapsgrunnlag</i>	22
3.2	Områdebeskrivelse og verdivurdering	22
3.3	Påvirkning og konsekvensvurdering	25
3.4	Skadereduserende tiltak	26
4	Reindrift	27
4.1	Metode	27
4.1.1	<i>Verdisetting</i>	27
4.1.2	<i>Påvirkning og konsekvens</i>	28
4.1.3	<i>Influensområde</i>	28
4.1.4	<i>Kunnskapsgrunnlag</i>	29
4.2	Kjent kunnskap om inngrep og menneskelig aktiviteters påvirkning på rein og reindrift	30
4.2.1	<i>Reinbeiter og funksjonsområder</i>	30
4.2.2	<i>Direkte lokale effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter</i>	31
4.2.3	<i>Forskning på inngrep og menneskelig aktivitet i reinbeiteområder</i>	32
4.2.4	<i>Tradisjonell kunnskap og vitenskapelig kunnskap</i>	33
4.3	Utrederes kompetanse	33
4.4	Om Fæmund sijte	33
4.4.1	<i>Nøkkeltall</i>	35

4.4.2	<i>Beite- og driftsforhold i distriktet</i>	35
4.5	Områdebeskrivelse og verdivurdering	39
4.6	Påvirkning og konsekvensvurdering	41
4.7	Skadereduserende tiltak	43
4.8	Vurdering av samla belastning for reinbeitedistriktet	43
4.8.1	<i>Planforslagets effekt for samla belastning</i>	44
4.9	Innspill fra Fæmund sijte	45
5	Usikkerhet	46
6	Referanser	47

Figur 1-2 Kart som viser planavgrensningen for Vinterleden fjellgård (rød strek) på eiendommen gnr./bnr. 90/1, og de eiendommene som tidligere er fradel fra gården (gnr./bnr. 90/4, 90/8 og 90/9) (Kartdata: Norconsult ArcGis online portal).

1.3 Beskrivelse av tiltaket

Formålet med reguleringsplanen er å legge til rette for utvikling av den historiske ferdasgården Holla til et eksklusivt overnattingssted for mindre grupper, med tilknyttede aktiviteter og opplevelser. Det er ønskelig å spille på de unike kultur- og naturkvalitetene i området ved å kunne tilby jakt-, fiske- og friluftaktiviteter. Samtidig skal det legges til rette for ivaretagelse av de viktige kulturverdiene i tilknytning til gården, som er en del av verdensarven Røros bergstad og Circumferensen ved at vinterleden til Røros går gjennom området.

Nye tiltak som reguleringsplanen legger opp til, er i all hovedsak etablering av nytt gjestehus på gårdstunet, veg frem til de to hyttene som ligger nord for gårdstunet, etablering av nytt våningshus og redskapshus, påbygg og rehabilitering av sommerfjøsset som skal bli bestyrerbolig, redskapshus/garasje ved den nye bestyrerboligen og fire fire småhytter ved Hollelva. I tillegg er det planlagt noen mindre tiltak som badehus og nettstasjon. Eksisterende bygninger på gårdstunet skal rehabiliteres for utleie med tilhørende fasiliteter, og eksisterende stall planlegges flyttet.

Det er planlagt å tilrettelegge for totalt 14 dobbeltrom for overnatting på gården, i tillegg til 4 enkle hytter (lodges) like utenfor selve gårdstunet. Dette gir maksimal utleiekapasitet for 36 personer. I tillegg vil det legges til rette for bosted for bestyrer på gården. Av erfaring og ut ifra konseptet som er tenkt, så vil de besøkende ofte foretrekke å bo på enkeltrom. I realiteten vil derfor et normalt gjesteantall mest sannsynlig

ligge på ca. 18-20 personer. Det er ikke lagt opp til hotellvirksomhet i form av «drop-in», men heller en virksomhet basert på spesielt inviterte og mindre grupper. Reguleringsformålet for gården er likevel hotell og overnatting, slik at man i vurderingen av tiltakets påvirkning og konsekvens for de enkelte tema har det som utgangspunkt. Samtidig er gårdens beliggenhet i forhold til flyplass og annen kollektivtransport tatt med i betraktningene, noe som tilsier at det mest sannsynlig vil være bestemte perioder man har gjester på gården, og at det ikke vil være like stort utleietrykk som man ellers ville forventet om gården f.eks. lå ved sentrum av et større tettsted/by eller ved en trafikkert riksveg.

Den anslås at toppene vil være på høsten i fm. jakt, fiske og friluftsliv og at det roer seg mot jul og den mørkeste årstiden. Og så vil man ha en mindre topp igjen utpå etterjuls vinteren og frem til over påske. Om sommeren vil det også forventes noe aktivitet, som sannsynligvis vil ta seg opp igjen utover høsten.

Det har vært drevet noe utleievirksomhet på gården tidligere, men av begrenset omfang. Planlagt tiltak vil derfor medføre økning i antall gjestedøgn i forhold til tidligere og mer ferdsel i omkringliggende områder ettersom natur og friluftsliv er en vesentlig del av aktivitetene man ønsker å tilby i forbindelse med virksomheten.

Gården på Holla har to intakte buer i utmarka. Disse ligger vest for Langtjønna og ved utløpet til Litjkorssjøen. Buene inngår ikke i reguleringsplanen, men ettersom det er ønskelig å benytte dem i forbindelse med virksomheten på gården, så vil de likevel tas med i vurderingene av temaene som angår utmarka.

For flere detaljer om tiltaket vises det til planforslaget (plankart med beskrivelse og bestemmelser).

1.4 Planstatus og krav til utredning

I kommuneplanens arealdel er tiltaksområdet avsatt til Landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF). Planen utløser krav om konsekvensutredning etter Plan- og bygningsloven § 4-2, jf. Forskrift om konsekvensutredninger § 10, tredje ledd bokstav b. Med utgangspunkt i oppstartsmøte den 23.01.2021 og vedtatt planprogram (sak 20/22 i kommunestyret den 19.05.2022), er friluftsliv og bygdsliv, naturressurser og reindrift tre av temaene som skal utredes i forbindelse med planarbeidet. Disse temaene blir utredet i det følgende. Utredningene er tilpasset tiltakets omfang samt de enkelte temaenes sårbarhet i forhold til tiltaket.

I tillegg blir det gjort utredninger for temaene kulturarv, landskapsbilde og naturmangfold. Disse utredningene foreligger som egne rapporter og er innarbeidet i planbeskrivelsen.

For temaet trafiksikkerhet er dette omtalt i planbeskrivelsen kap. 7.4 med vurdering av trafikkforholdene med forslag til avbøtende tiltak.

1.5 Overordnet metodikk

Konsekvensutredningen er basert på metodikken beskrevet i Statens vegvesens Håndbok (Statens vegvesen 2018, med forenklinger tilpasset prosjektets størrelse og tematikk. Siden skogbruk behandles som en prissatt konsekvens i V712 er kriterier fra Statens vegvesens gamle håndbok H-140 benyttet for skogbruk.

Metoden har følgende hovedelementer:

1. Beskrivelse av området og vurdering av **områdets verdi** ut fra fagspesifikke verdikriterier. Generelle kriterier for verdisetting er vist i Tabell 1-1. Mer fagspesifikke tabeller er vist for hvert fagtema i de respektive kapitlene. Verdisettingsskalaen er 5-delt og går fra *Uten betydning* til *Svært stor verdi*, se figur 1-3.

2. Vurdering av **tiltakets påvirkning** i forhold til dagens situasjon, referansealternativet (0-alternativet). Skalaen er 5-delt og går fra *Forbedret* via *Ubetydelig endring* til *Sterk forringet*. Se Figur 1-4.
3. **Konsekvensen** av tiltaket blir fastsatt ved å sammenstille områdets verdi med tiltakets påvirkning i henhold til konsekvensvifta som er vist i Figur 1-5. Tabell 1-2 gir en forklarende beskrivelse av hvordan man kan tolke de ulike konsekvensgradene tiltaket vurderes å ha.

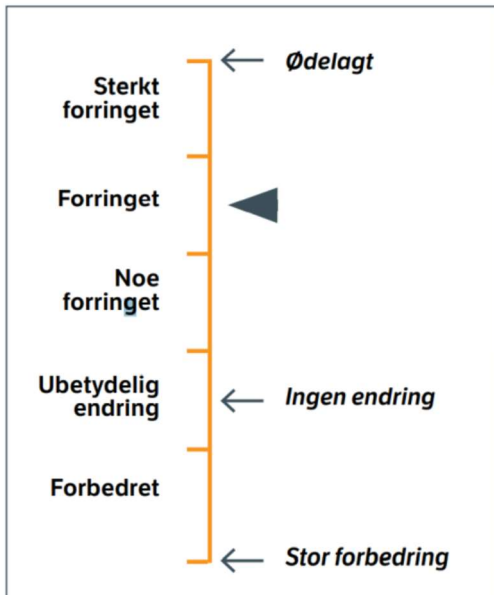
Flere av utredningstemaene er regulert gjennom lovverket eller det foreligger føringer etter behandling av sak i Stortinget. Noen er omfattet av internasjonale konvensjoner. Disse føringene skal tas hensyn i utredningsprosessen.

Tabell 1-1 Generelt grunnlag for verdisseting

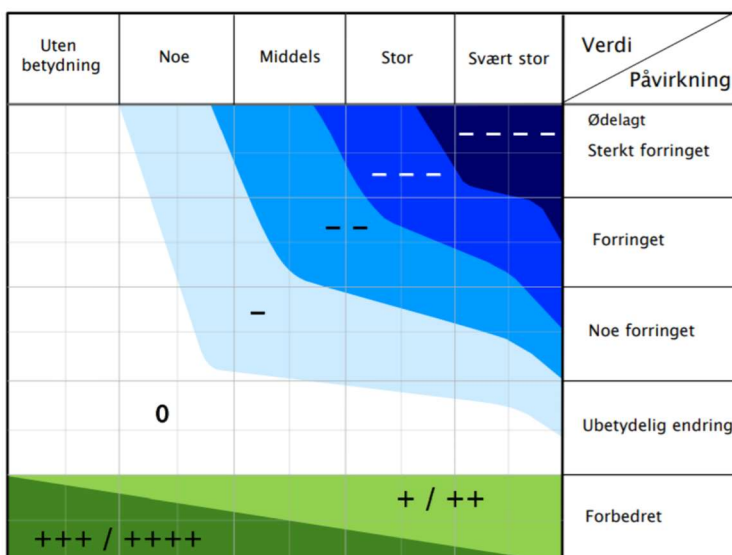
	Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Forvaltnings-prioritet	Uten betydning for temaet eller sterkt reduserte kvaliteter		Forvaltnings-prioritet	Høy forvaltnings-prioritet	Høyeste forvaltnings-prioritet
Viktighet/betydning for fagtemaet		Alminnelig/lokalt vanlig	Lokal/regional betydning	Regional/nasjonal betydning	Nasjonal/ internasjonal betydning
Funksjoner og sammenhenger		Kontekst/sammenheng er lite synlig	Kontekst/sammenheng er noe fragmentert	Viktige sammenhenger og funksjoner	Særlig viktige sammenhenger og funksjoner
Bruksfrekvens		Betydning for få	Betydning for flere	Betydning for mange	Betydning for svært mange
Faglige kvaliteter ³⁸		Få kvaliteter	Gode kvaliteter	Særlig gode kvaliteter	Unike kvaliteter

Figur 1-3 Skala for vurdering av verdi

Figur 1-4 Skala for vurdering av tiltakets påvirkning på de respektive fagtemaene.

Figur 1-5 Konsekvensviфта. Konsekvensen for et delområde framkommer ved å sammenholde grad av verdi i x-aksen med grad av påvirkning i y-aksen.

Tabell 1-2 Skala og veiledning for vurdering av konsekvenser

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (---)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (--)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (-)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+/++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++/ ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

1.6 Influensområde

For de fleste temaer som utredes i en konsekvensutredning, vil tiltakene kunne påvirke temaet i områder også utenfor planområdet. Derfor består utredningsområdet både av planområdet og områder utenfor planområdet som synes å kunne bli influert (påvirket) av tiltaket. Planområdet er likt for alle fagtemaene, mens influensområdet vil derfor kunne variere avhengig av temaet som blir utredet.

1.7 Kunnskapsgrunnlag

I hvert enkelt prosjekt må det vurderes hva som er tilstrekkelig kunnskapsinnhenting for å sikre et godt nok beslutningsgrunnlag. Det redegjøres for hvilken kunnskap som foreligger og eventuelle mangler i kildematerialet. Eventuelle beslutningsrelevante mangler i kunnskapsgrunnlaget beskrives.

2 Friluftsliv og bygdeliv

2.1 Metode

Fagtema friluftsliv og rekreasjon belyser tiltakets virkninger for brukerne av utredningsområdet. Temaet omfatter alle områder som har betydning for allmennhetens mulighet til å drive friluftsliv som helsefremmende og trivselsskapende aktivitet i nærmiljøet og i naturen ellers. Friluftsliv er definert som «*opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden, med sikte på miljøforandring og naturopplevelse*» (Meld.St. 18 (2015-2016)). Temaet omfatter ikke næringsvirksomhet eller innendørs aktiviteter.

Temaet er vurdert i henhold til kriteriene i håndbok V712 for temaet Friluftsliv/by- og bygdeliv. Som vist i Tabell 2-1 vurderes verdien for friluftsliv i tiltaksområdet i henhold til en fem-delt skala. Området gis verdi ut fra vurdering av bruksfrekvens, betydning og kvaliteter. I tillegg til eventuell verdi som kartlagt friluftsområde. Kriteriene er vist i Tabell 2-1 med følgende definisjoner av kriteriene:

- Bruksfrekvens er et uttrykk for hvor mye og hvor ofte et område blir brukt.
- Betydning handler om viktigheten som et område har for en gruppe eller et lokalsamfunn.
- Kvalitet handler om attraktivitet og opplevelsesverdier.
- Kartlagte friluftsområder i Naturbase viser til områder verdsatt etter Miljødirektoratets veileder M98 (2013). (A=Svært viktige friluftsområder. B=Viktige friluftsområder. C= Registrerte friluftsområder).

Tabell 2-1 Verdikriterier for fagtema friluftsliv/by- og bygdeliv.

Verdi	Uten betydning	Noe verdi	Middels	Stor verdi	Svært stor verdi
Bruksfrekvens	Mindre bruk	Brukes av få	Brukes av flere	Brukes av mange	Brukes av svært mange
Betydning	Ingen betydning	Lokal betydning	Lokal/regional betydning Statlig sikret friluftsområde	Regional/ nasjonal betydning Statlig sikret friluftsområde	Nasjonal/ internasjonal betydning Statlig sikret friluftsområde
Kvaliteter	Mindre attraktivt for opphold	Attraktivt for noen grupper	Attraktivt for flere	Svært attraktivt/ har særlig gode kvaliteter	Særdeles attraktivt/ har unike kvaliteter
Kartlagte frilufts- livsområder i Naturbase ⁴⁷		← C →		← B →	
				← A →	

Påvirkningsfaktorer for temaet friluftsliv og bygdeliv er gitt i Tabell 2-2.

Tabell 2-2 Veiledning for vurdering av påvirkning (Kilde: SVV's veileder V712)

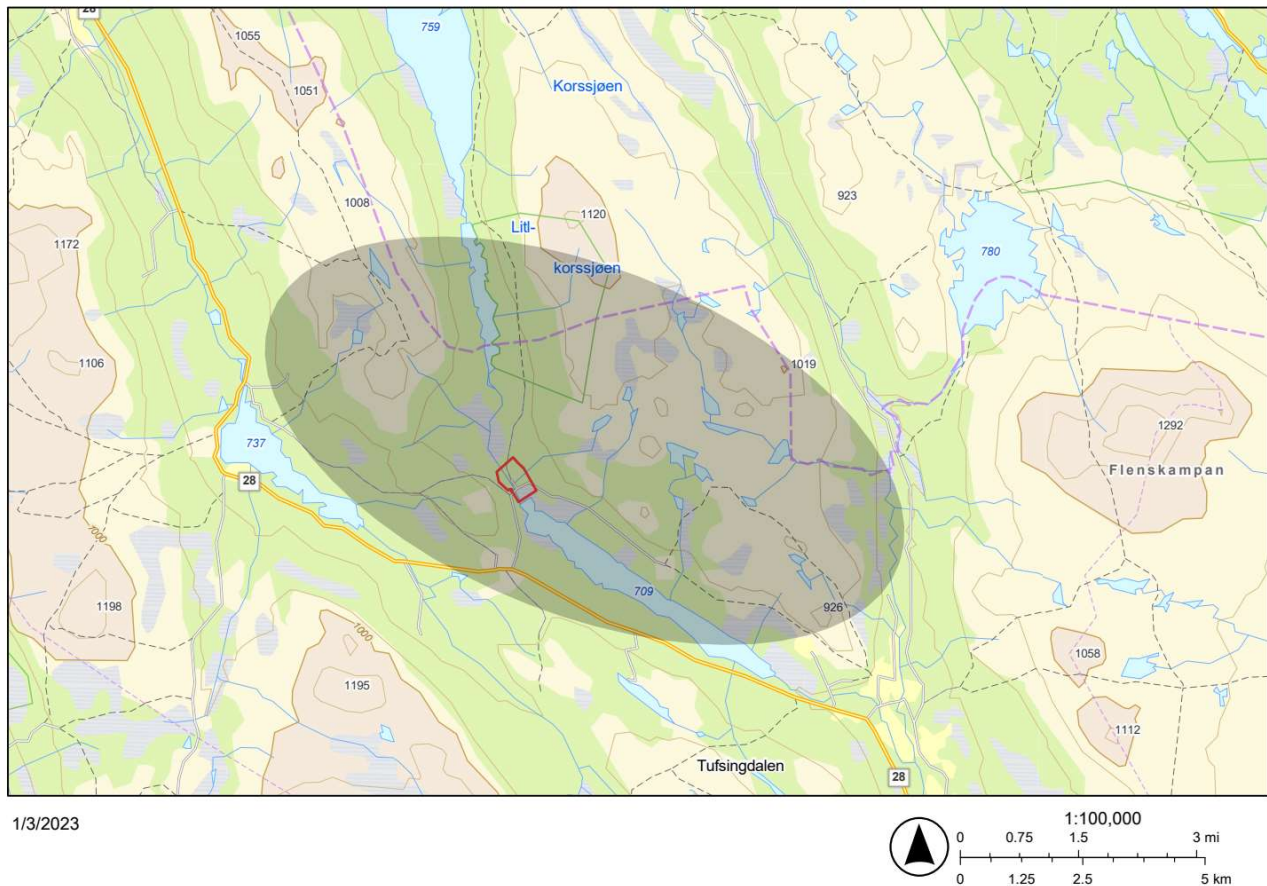
Tiltakets påvirkning	Opplevelses-kvalitet	Areal/omfang	Tilgjengelighet /Barriere	Bruk av område/ferdsel-forbindelse	Lydbilde
Ødelagt/sterkt forringet	Området er ikke lenger attraktivt	Området er ødelagt/sterkt redusert	Området er ikke lenger tilgjengelig	Området/ Forbindelseslinjen er ikke lenger egnet til aktiviteten	Området kan ikke lenger brukes pga. sterk støyplage
Forringet	Tiltaket medfører svært redusert attraktivitet	Området er redusert	Forbindelseslinjen til området har blitt vesentlig lengre (omveg) økt trafikkvolum medfører større barriere	Tiltaket medfører svært redusert bruk	Området får et mye dårligere lydbilde
Noe forringet	Tiltaket medfører redusert attraktivitet	Området er noe redusert	Forbindelseslinjen er lagt om - medfører noe omveg økt trafikkvolum medfører barriere	Tiltaket medfører redusert bruk	Området får noe dårligere lydbilde
Ubetydelig endring	Ingen/liten forskjell	Området er uendret	Ingen/liten forskjell	Ingen/liten forskjell	Ingen merkbar/hørbar forskjell
Forbedret	Området er mer attraktivt	Området er utvidet	Eksisterende barriere er fjernet Områder har blitt mer tilgjengelige	Området/ Forbindelseslinjen er bedre egnet til aktiviteten	Området har et bedre lydbilde

Verdien i henhold til Tabell 2-1 blir sammenholdt med påvirkningen i henhold til Tabell 2-2. Dette gjøres ved å sette verdi og påvirkning inn i konsekvensvifta som er vist i Figur 1-4 og resultatet blir konsekvensgraden av tiltaket på dette fagtemaet

2.1.1 Influensområde

Influensområdet for friluftsliv vurderes å være områdene innenfor planområdet samt tilgrensende områder som indirekte kan bli berørt av tiltaket. Området sør for fv. 28 blir i liten grad omhandlet i utredningen ettersom det ifølge kunnskapsgrunnlaget hovedsakelig er områdene på nordsida av Siksjøen som er naturlig utfartsområde for de besøkende på Holla og slik sett blir potensielt mest påvirket av tiltaket. Eier av Vinterleden fjellgård ønsker å tilby jakt-, fiske og friluftsopplevelser på sine utmarksområder særlig øst for gården. Influensområdet utgjør derfor, og i det vesentligste, områdene nord for fv. 28. Influensområdet avgrenses av fv. 28 i sør, Harrbekkfjellet i vest, Litlkorssjøen og Storhogna i nord og Grådalsveien i øst. Se figur 2-1.

Det er ikke mulig å si eksakt hvor ferdsel og aktivitet som genereres ut ifra tiltaket vil foregå, da dette avhenger av mange faktorer (graden av tilrettelegging, værforhold mm), men med bakgrunn i tiltakets formål, er det grunn til å tro at de besøkende på Vinterleden fjellgård mest sannsynlig kommer til å bruke nærområdene øst for fv. 28 til gården i fm. rekreasjon, friluftsliv, jakt, fiske etc.

Figur 2-1 Oversiktskart som viser ca. avgrensning av influensområdet for friluftsliv og bygdsliv (svart skravrur). Planområdets beliggenhet er vist med rødt omriss. (Kartdata: Norconsult ArcGis online portal).

2.1.2 Kunnskapsgrunnlag

I planprogrammet er det avklart at *Ut fra lokalkunnskap og tilgjengelig eksisterende kunnskap vil det bli kartlagt hvordan utredningsområdet nyttes til friluftsliv og rekreasjon, og hvordan allmennhetens tilgjengelighet til omkringliggende områder kan bli påvirket av tiltaket.*

Dette skal omfatte eksisterende ferdselsforbindelser (stier og løyper), turområder (fjell-, skog og heiområder egnet for lengre turer til fots og på ski, jakt og fiske) og strandsone (områder langs innsjø og vassdrag med mulighet for allment friluftsliv).

Kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for de vurderingene som er gjort, består av informasjon fra eksisterende og tilgjengelig materiale og databaser, i tillegg til lokalkunnskap hentet fra lag og foreninger og andre ressurspersoner. Her er de viktigste kildene for innhenting av kunnskap til utredningen:

- Databaser: Naturbase.no, UT.no, Skisporet.no, Inatur.no
- Os kommune (Anne K. Rødal, virksomhetsleder kultur)
- Fjellstyrene i Os og Røros
- Ressurspersoner i nærmiljøet: Dagens eier av Holden gård m.fl.
- Lokale lag/foreninger: Os turforening, Siksjølia veilag, Holla hytteforening

2.2 Områdebeskrivelse og verdivurdering

Tiltaksområdet er i hovedsak dominert av kultur- og naturlandskap, med spredt bebyggelse i form av gårdsbruk og hytter, og grender langs fv. 28 som er hovedfartsåren forbi tiltaksområdet. Naturen byr på rolige fjellformasjoner og skogkledde åser, samt små og litt større vann som Narsjøen, Korssjøen, Litlkorssjøen og Siksjøen som fremtredende elementer. Elva Holla snor seg gjennom terrenget sørover fra Litkorssjøen og munner ut i Siksjøen. Ca. 2 km nord for gården ligger Lille Korssjøen naturreservat, med formål om å bevare en skogtype med gammel, grov furuskog på relativt næringsrik mark.

De mest utbredte rekreasjons- og friluftaktivitetene i tiltaksområdet er fotturer og skiturer knyttet til fjell og skog, samt jakt, fiske og bærplukking. I tillegg er det gode muligheter for sykling og ridning langsmed grusvegene og stiene i området. Toppene når det gjelder aktiviteten i utmarka, virker å være om sommeren og utover høsten i fm. jakt, fiske og bærplukking. Ifølge informantene så er terrenget relativt lettgått og har et stort potensial for turer og rekreasjon.

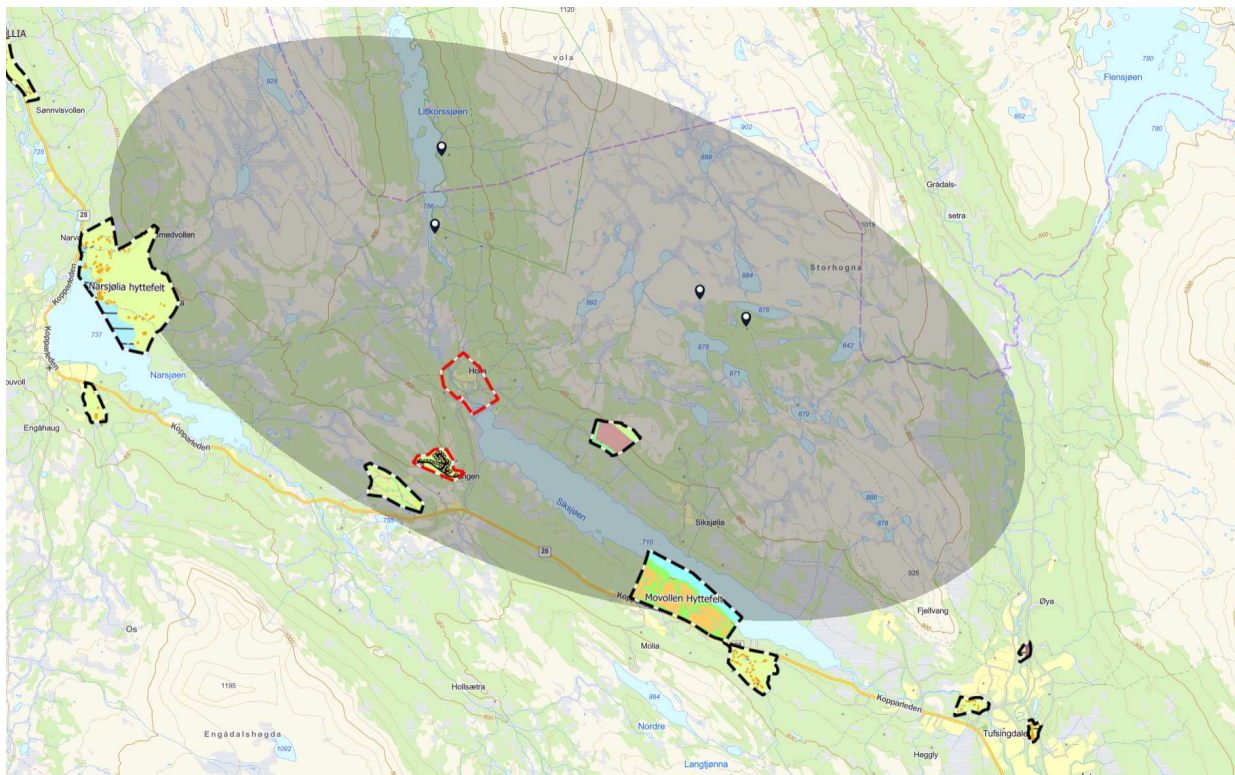
Området byr også på interessante kulturverdier i tillegg til selve gårdstunet, bl.a. kullmiler og spor etter ei gammel oppgangssag. I tillegg går *vinterleden* gjennom området, en gammel ferdselsvei fra bergverkstida som i dag er innlemmet i verdensarven og definert som en universell verdi. Vurderinger i forhold til verdensarvverdier gjøres i egen utredning og etter egen metodikk.

Det er ikke foretatt kartlegging eller verdisetting av friluftsområder og barnetråkk i influensområdet (bekräftet av Os kommune, Anne K. Rødal pers. med.).

Hytter og fastboende i området

Det er flere regulerte hytteområder i nærheten av og innenfor influensområdet, se figur 2-2. Det naturlige utfartsområdet fra de to feltene på hhv. nordsida og sørsida av Narsjøen (Engåbakken hyttefelt og Narsjølia hyttefelt) vil sannsynligvis i størst grad være nordover mot Harrbekkfjellet og løypenettet sør for fv. 28 mot Sletthøa og Engerdalshøa. Ellers er det et relativt nytt hyttefelt på Kvilvangen som er regulert til 40 hytter (Langmyregga) og et felt under planlegging med forslag på 30 hytter (Berget hyttefelt). For de som har hytte på Kvilvangen, vil det være naturlig at utfartsområdet er innover mot Holla og videre mot Korssjøen og områdene på nordsida av Siksjøen (jf. også Holla hytteforening, K.F. Vandraas pers.med.) På sørsida av Siksjøen er det et par hyttefelt (Molia hyttefelt og Movollen hyttefelt), med et omfang på til sammen ca. 110 hytter. Utfarten fra disse hyttene er det naturlig å tenke seg at foregår på begge sider av fv. 28, da det er tilgjengelige turløyper på begge sider av sjøen. I Tufsingdalen er det også et par mindre og eldre hyttefelt (Tallhaugen og Hyttefelt 37) med til sammen ca. 20 hytter, og der man kan forvente at nordsida av Siksjøen (for eksempel. Storkletten) benyttes i fm. rekreasjon ettersom det går sti dit.

I tillegg til hyttene, er det spredte gårdsbruk og boligbebyggelse fra Narsjøen og videre mot Kvilvangen og Tufsingdalen. At fastboende her benytter deler av influensområdet i fm friluftsliv/rekreasjon er mye sannsynlig ettersom det er turstier og oppkjørte skiløyper i området her.

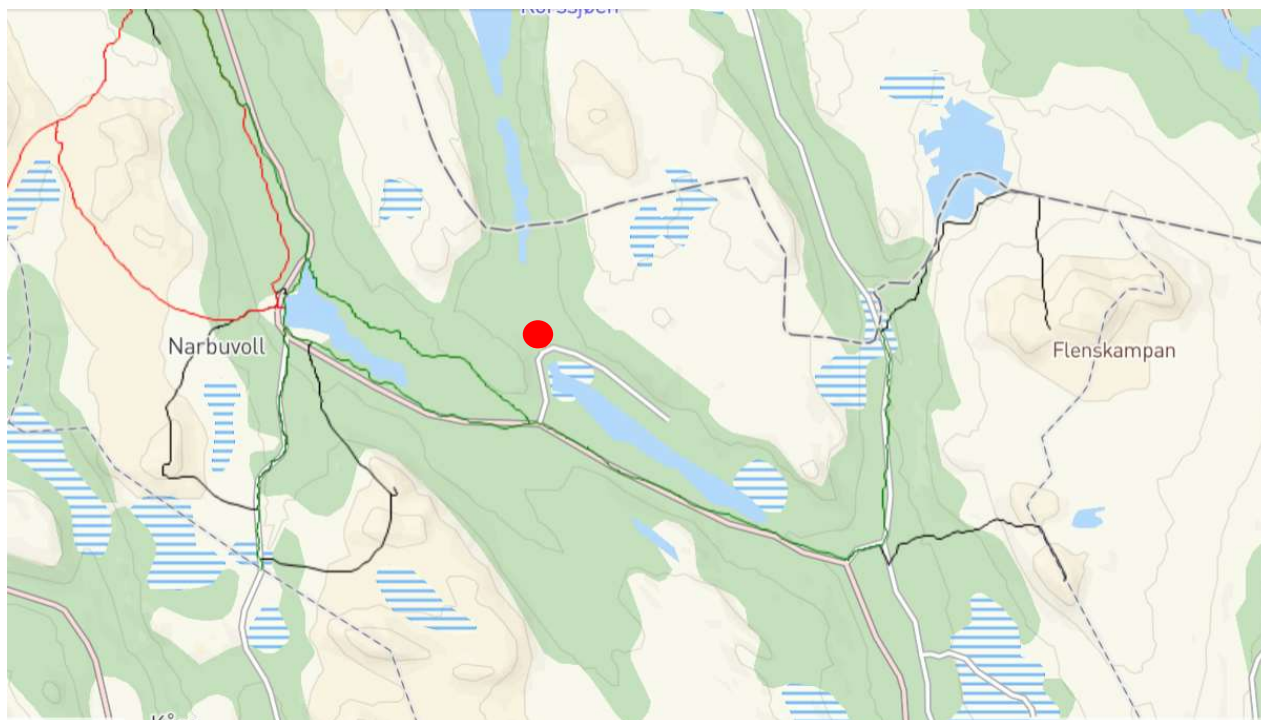

Figur 2-2 Vedtatte og foreslåtte reguleringsplaner innenfor/ i nærheten av influensområdet (svart skravur). Foreslått planområde for Vinterleden fjellgård og forslag til ny reguleringsplan for fritidsbebyggelse på Kvilvang har rødt omriss. Reguleringsplan for Siksjølia steinbrudd ligger på nordsida av sjøen, resten av planene er regulert til fritidsbebyggelse. Ca. beliggenhet for buene i influensområdet er markert med svarte punkt. De to buene tilhørende gården ligger hhv. ved utløpet til Litlkorssjøen og vest for Langtjønna (Kartdata: Norconsult ArcGis online portal).

Ferdselsmønster på sommerstid

Ifølge Os turforening sine hjemmesider er det ingen trimkasser i influensområdet, og som potensielt kan bli påvirket av tiltaket. Det er heller ingen merkede DNT-stier i influensområdet (www.ut.no). De nærmeste stiene som er merket går fra Tufsingdalen øst for Siksjøen og videre over Flenssjøen og til Langen ved Femunden. Det er også et merket stinett i vest som går via Narjordet og som har tilkoblingsløyper fra Narbuvoll ved Narsjøen i vest.

Ellers er det ifølge kartportalen www.kommunekart.no sykkelruter på begge sider av Narsjøen, som går til Kvilvangen og fortsetter langsmed fv 28 til Tufsingdalen, og videre langs Grådalsveien frem til fylkesgrensa. Ellers er det markert turruter godt utenfor influensområdet. Se figur 2-3.

Figur 2-3 Kart som viser tur-og friluftsruter i nærheten av Holla. Holla er markert med rød sirkel. Grønne streker er sykkelruter mens røde og svarte streker er hhv turstier og topptur-ruter om sommeren (kilde: www.kommunekart.no).

Det er flere gamle stier i nærområdet til Holla gård, som ikke er merket og som i all hovedsak benyttes av de besøkende på gården samt hyttefolk og lokalbefolkningen. Stiene ligger i grunnkartet i kartportalen www.kommunekart.no. Nord for gården går det bl.a. en sti fra Sætervegen som fortsetter vestover inn på Hallvegen og videre inn på den gamle ferdselsveien mellom Kvilvangen og Nyvollen gård på nordvestsiden av Narsjøen. Fra Narsjøen går det flere stier oppover til Harrbekkfjellet. Det går også sti fra gården på Holla til bua ved Litlkorssjøen som tilhører gården. Denne stien deler seg ca. 0,5 km nord for gårdstunet og fortsetter forbi fylkesgrensa og Litlkorssjøen og videre helt frem til nordenden av Korssjøen. Stien synes å benyttes først og fremst av de som skal inn til Korssjøområdet på dagsturer, men også de som leier bua tilhørende Røros fjellstyre som ligger ved Litlkorssjøen. Ellers er det stier med utgangspunkt i gården på Holla til flere av de mindre fiskevannene øst for gården (Rutjønnan, Kløftjønnan m.fl), som er naturlig utfartsområde kanskje særlig for de besøkende på gården. Øst for Siksjøen er det også inntegnet stier med utgangspunkt fra Bakken-gårdene og videre på nordsida av Siksjøen samt innover til Bakkekletten og Storkletten.

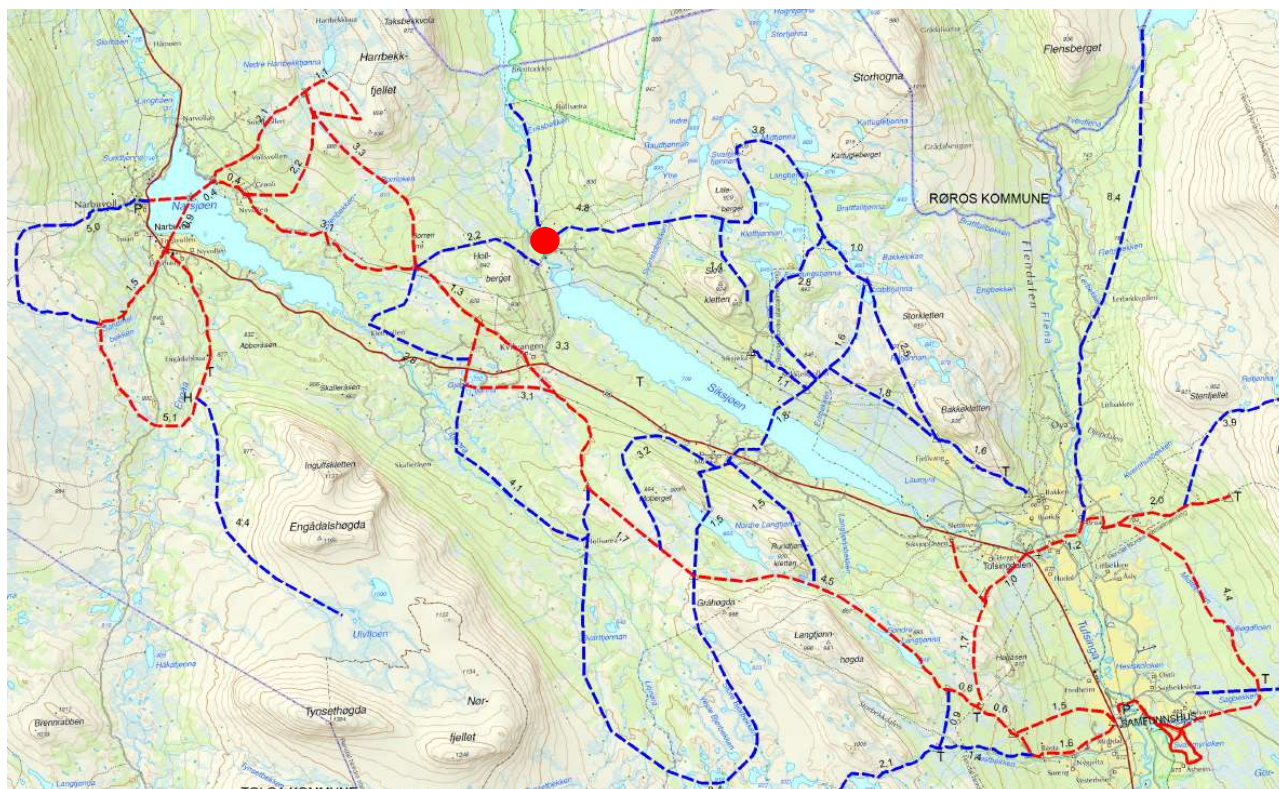
Ifølge flere av informantene er fiske en viktig aktivitet for dem som bruker områdene rundt Holla. Eierne av gården på Holla selger fiskekort for Holla-elva, Siksjøen og de andre tjønnene på eiendommen. I dag blir det solgt maks 20 fiskekort pr år. Det har nylig blitt utført prøvefiske i en del av disse tjønnene, som gir et godt grunnlag for den videre fiskeforvaltningen. Holden gård selger også jaktkort på eget terreng samt terreng de leier av Os fjellstyre.

Med bakgrunn i antall betalinger pr år ved bommen ved innkjøringa til Siksjøliveien (snitt på ca. 7-8 betalende pr uke), antallet jakt- og fiskekort som blir solgt og antall overnattinger i utleiebua til Røros fjellstyre (ca. 50 pr år, Ole R. Langen, pers.med.), så kan man si at området benyttes i liten til middels grad. Dette bekreftes av flere informanter, som har inntrykk av at ikke er så mange som går innover i områdene med utgangspunkt i Holla (Vidar Holøyen, Bent Ramberg og Kirsti F. Vandraas pers. medd.). De fleste kommer sannsynligvis heller fra sør eller øst (Tufsingdalen), og fra Grådalen i nord. Det kan synes som at de som kommer til Holla for å gå på tur, mest sannsynlig er folk som skal videre innover til Litlkorssjøen. Røros

fjellstyre bekrefter at de fleste som skal inn til bua deres ved Litlkorssjøen på barmark, parkerer ved parkeringsplassen ved veien Siksjølia, for så å gå innover stien som går videre til Korssjøen (Ole R. Langen, pers. med.).

Ferdselsmønster vinters tid

I følge nylig revidert løypekart i området og lokalkunnskap, så er det Narkuttya (fra Narsjøen til Kvilvangen og videre på sørsiden av fv. 28 og til Tufsingdalen), rundløype på sørsiden av Narsjøen (Engådalsbua) og rundløype i Harrbekkfjellet som kjøres hyppigst gjennom vinteren. På nordsida av Siksjøen kjøres det løyper til fiskevannene med tilkoblingsløype fra Tufsingdalen, i tillegg til en trase fra Holla gård til utløpet av Litlkorssjøen. Disse løypene benyttes først og fremst av hyttefolk, lokalbefolkningen og de besøkende på Holla. Ifølge informanter så var det tidligere få oppkjørte skiløyper på østsiden av fv. 28. Da var det sannsynligvis flere som gikk turer på vestsiden om vinteren enn det det er nå, med oppkjørte spor også på østsiden av Siksjøen. Oppkjørte spor på østsiden av Siksjøen, samt trase mellom Siksjøen og Litlkorssjøen, er mest sannsynlig brukt av gjestene på gården. Det kjøres også skiløyper til Flenssjøen fra Tufsingdalen.

Figur 2-4 Utsnitt av skiløypekart for Os kommune, for Narbuvooll/Tufsingdalen. Kartet viser jevnlig (røde) og periodiske preparerte (blå) skispor. Vinterleden fjellgård er markert med rød sirkel. Oppkjørte spor på nordsiden av Siksjøen samt trase mellom Siksjøen og Litlkorssjøen vil sannsynligvis være de løypene som vil bli mest benyttet av gjestene på gården (Kilde: Tufsingdal I.L.).

Buer i området

Det er flere mindre buer i området, som særlig benyttes i fm. jakt og fiske. Det er to intakte buer som tilhører gården på Holla. Disse ligger hhv. vest for Langtjønna og ved utløpet til Litlkorssjøen. I tillegg har eier av Kvilvangen gård, Jon Rune Bakken ei bu sør for Langtjønna som er planlagt å settes i stand i nærmeste fremtid.

Røros fjellstyre har ei bu ved Litlkorssjøen. De fleste besøkende som skal dit på barmark kommer via Holla, og benytter da parkeringsplassen som ligger ca. 100 meter fra brua over Hollaelva. Muligheten til å kjøre inn til Holla og parkere der, er ifølge fjellstyret viktig for tilgjengeligheten til bua som fjellstyret eier.

Figur 2-2 viser omtrentlig plassering av buene i influensområdet.

Med bakgrunn i bruksfrekvens, graden av betydning og områdets kvaliteter vurderes influensområdet til å ha **middels verdi**.

2.3 Påvirkning og konsekvensvurdering

I vurderingen av tiltakets påvirkning er det tatt utgangspunkt i 0-alternativet for utredningsområdet, dvs. dagens situasjon.

Ifølge tiltakshaver er det ikke planlagt organiserte turer eller oppkjøring av nye spor/tilrettelegging for nye stier i fm. tiltaket. Det er i all hovedsak tenkt en videreføring av dagens bruk, dvs. at de besøkende på gården kan få benytte naturkvalitetene i området både i fm. jakt, fiske, rekreasjon og generelt friluftsliv. Det anslås at toppene vil være på sensommeren og ellers utover høsten i fm. jakt og fiske. Eieren av gården har som ambisjon å tilrettelegge for mer profesjonelt fiske med guide, noe som kan medføre noe økning i ferdselen, særlig omkring fiskevannene nord-øst for gården. Det er nærliggende å tro at man i stor grad da kommer til å benytte de allerede opparbeidede gamle stiene i området. Om høsten i fm. jakt vil ferdselen naturlig i stor grad foregå utenfor eksisterende stier. Mot jul er det mindre aktivitet, før det vil være en mindre topp igjen på etterjulsvinteren (i fm. at forbønder kommer langs vinterleden på vei til og fra Rørosmartnan) og frem til påske. Om våren vil det være litt færre folk igjen.

Sett i forhold til dagens aktivitet ved gården, vil ikke tiltaket medføre vesentlig økning i antall personer i utmarka. Selv om maksimalt belegg vil kunne ligge på ca. 36 personer, vil formålet med tiltaket gjøre at man sjelden vil ha så mange gjester på gården. Av erfaring er det ønskelig for de besøkende å ha enkeltrom. Det er ikke tenkt å ha åpent for «tilfeldige» gjester, eller markedsføre overnattingstilbudet på det åpne marked. Planene slik de foreligger i dag, er å kunne tilby overnatting med tilhørende aktiviteter og rekreasjon for spesielt inviterte gjester i avgrensede perioder og helger. Samtidig er det viktig at man i en konsekvensutredning tar høyde for maksimalt belegg, ettersom reguleringsplanen ikke setter begrensninger for når på året og hvor mange gjester det vanligvis vil være her. Når man sammenlikner med det totale antallet hytter i området, så kan man likevel ikke se at den planlagte virksomheten vil gi noen vesentlig økning av folk i utmarka, enn det som er der pr i dag, når man ser det i forhold til friluftslivsverdiene.

Opplevelseskvaliteten i området kan muligens bli noe forringet ved at det blir noe økt ferdsel som følge av tiltaket. Samtidig vil planlagt ny veg kunne bidra til å sikre allmennheten tilgang til fjellområdene på en bedre måte enn i dag. I dag går vegen tett på husa på gården, noe som kan gjøre at turgåerne opplever at man kommer for nært eller innenfor «den private sonen» for beboere og gjester på gården. Ved å legge til rette for at den eksisterende parkeringsplassen ved vegen kan brukes også i framtida, vil allmennhetens tilgang til fjellområdene ivaretas som i dag.

Tiltak i og ved vassdraget kan medføre en privatisering av området og fremstå som begrensende for allemannsretten. Det er derfor viktig at man ivaretar muligheten for å gå langs elva. Området der det er planlagt badehus ligger imidlertid nært gårdstunet, og er slik sett sannsynligvis ikke et naturlig sted å oppsøke for bading.

Ut ifra tiltakets omfang, så vurderes det at influensområdet totalt sett vil få **ubetydelig forringelse** av friluftslivsinteressene.

Basert på verdivurderingen av utredningsområdet som ble vurdert til å være middels, og vurderingen av påvirkningen som er satt til å være ubetydelig forringet, vil man ut ifra konsekvensmatrisen komme frem til at tiltaket vil få **ubetydelig miljøskade** (0) for temaet.

Tabell 2-3 Verdi, påvirkning og graden av konsekvens for temaet friluftsliv og bygdeliv

	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Influensområdet	Middels verdi	Ubetydelig	0

2.4 Anbefalinger

- Parkeringsplassen ved Holla opprettholdes for å legge til rette for at allmennheten og brukerne av Røros fjellstyre sin bu ved Litkorssjøen har tilgang til parkering i fm. turer i området.
- Unngå å gjøre tiltak (f.eks. ved vassdragene) som gjør at området fremstår som privat og ikke åpent for allmenn ferdsel. Dette gjelder også oppsetting av plakater, skilt ol. med innhold som gjør at allmennheten opplever å ikke være velkommen
- Allmennheten (særlig innenbygds og hyttefolk, som benytter seg mest av området) gis mulighet til kjøp av jakt-/fiskekort
- Brukere som i dag har behov for motorisert kjøretøy (f.eks. fjellstyret og reindriften) i fm. tilsyn med dyr og buer, må fortsatt kunne ha denne muligheten

3 Naturressurser (jordbruk, skogbruk)

3.1 Metode

Vurderingene i dette avsnittet skal avdekke vesentlige endringer i ressursgrunnlaget eller driftsforhold for Jordbruk og skogbruk. Både som grunnlag for sysselsetting og verdiskaping og av hensyn til samfunnssikkerhet, og omfatter vurdering av mengde og kvalitet av ressursen. Naturressurser blir ikke vurdert på privatøkonomisk nivå (hvert enkelt bruk), men som samlet vurdering for området. Uttak av ved til brensel vurderes ikke å inngå i benevnelsen produktiv skog i de påfølgende vurderingene.

For jordbruk er verdi- og påvirkningskriterier fra Statens vegvesens håndbok V712 benyttet. Siden skogbruk behandles som en prissatt konsekvens i V712 er kriterier fra Statens vegvesens gamle håndbok H-140 benyttet for skogbruk (se Tabell 3-1 og 3-2).

Tabell 3-1 Verdikriterier for jord- og skogbruk

Registrerings-kategori	Delkategori	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Jordbruk	Fulldyrka jord			Organisk jord eller jorddekt, tungbrukt	Jorddekt, lettbrukt og mindre lettbrukt	
	Overflatedyrka jord eller innmarksbeite		Grunnlent eller organisk jord	Jorddekt		
	Dyrkbar jord		Organisk jord. Jorddekt, ikke tidligere dyrka, som er tørkesvak eller ikke selvdrenerende eller blokkrik	Jorddekt, tidligere dyrka. Jorddekt, ikke tidligere dyrka, som er selvdrenerert og ikke blokkrik	Større skogarealer med høy bonitet og gode driftsforhold	
Skogbruk			Skogarealer med lav bonitet Skogarealer med middels bonitet og vanskelige driftsforhold	Større skogarealer med middels bonitet og gode driftsforhold Skogarealer med høy bonitet og vanlige driftsforhold		

Tabell 3-2 Veiledning for vurdering av påvirkning

Tiltakets påvirkning	Jordbruk	Skogbruk
Ødelagt/sterkt forringet	Betydelig areal foreslås omdisponert. Utbyggingsforslaget berører kjerneområde for landbruk eller et stort, sammenhengende jordbruksområde slik at det i stor grad reduserer muligheten til effektiv utnyttelse av jordbruksareal.	Arealbeslag eller fragmentering som fjerner mulighet for effektiv utnyttelse.
Forringet	Større areal foreslås omdisponert. Utbyggingsforslaget berører sammenhengende jordbruksområde av noe størrelse slik at det reduserer muligheten til effektiv utnyttelse av jordbruksareal.	Arealbeslag eller fragmentering som i betydelig grad reduserer muligheten for effektiv utnyttelse.
Noe forringet	Mindre omdisponering foreslås. Berører et mindre og isolert jordbruksareal.	Arealbeslag eller fragmentering som i noe grad reduserer muligheten for effektiv utnyttelse.
Ubetydelige endringer	Jordbruksareal/jordressurser berøres ikke, eventuelt kun noe dyrkbar jord.	
Forbedret	Bedret arrondering. Der det ligger til rette for å slå sammen dyrka jord til større enheter etter anlegg. Forbedret tilgjengelighet.	Bedrede forhold.

3.1.1 Influensområde

Influensområdet for temaene jordbruk og skogbruk er sammenfallende med planområdet.

3.1.2 Kunnskapsgrunnlag

I henhold til vedtatt planprogram, skal konsekvensutredning av temaene jordbruk og skogbruk baseres på foreliggende kunnskap når det gjelder landbruksarealer (fulldyrka jord, dyrkbar mark og skogressurser). Ressursenes omfang er vurdert ut fra markslagskart og AR5 (NIBIO).

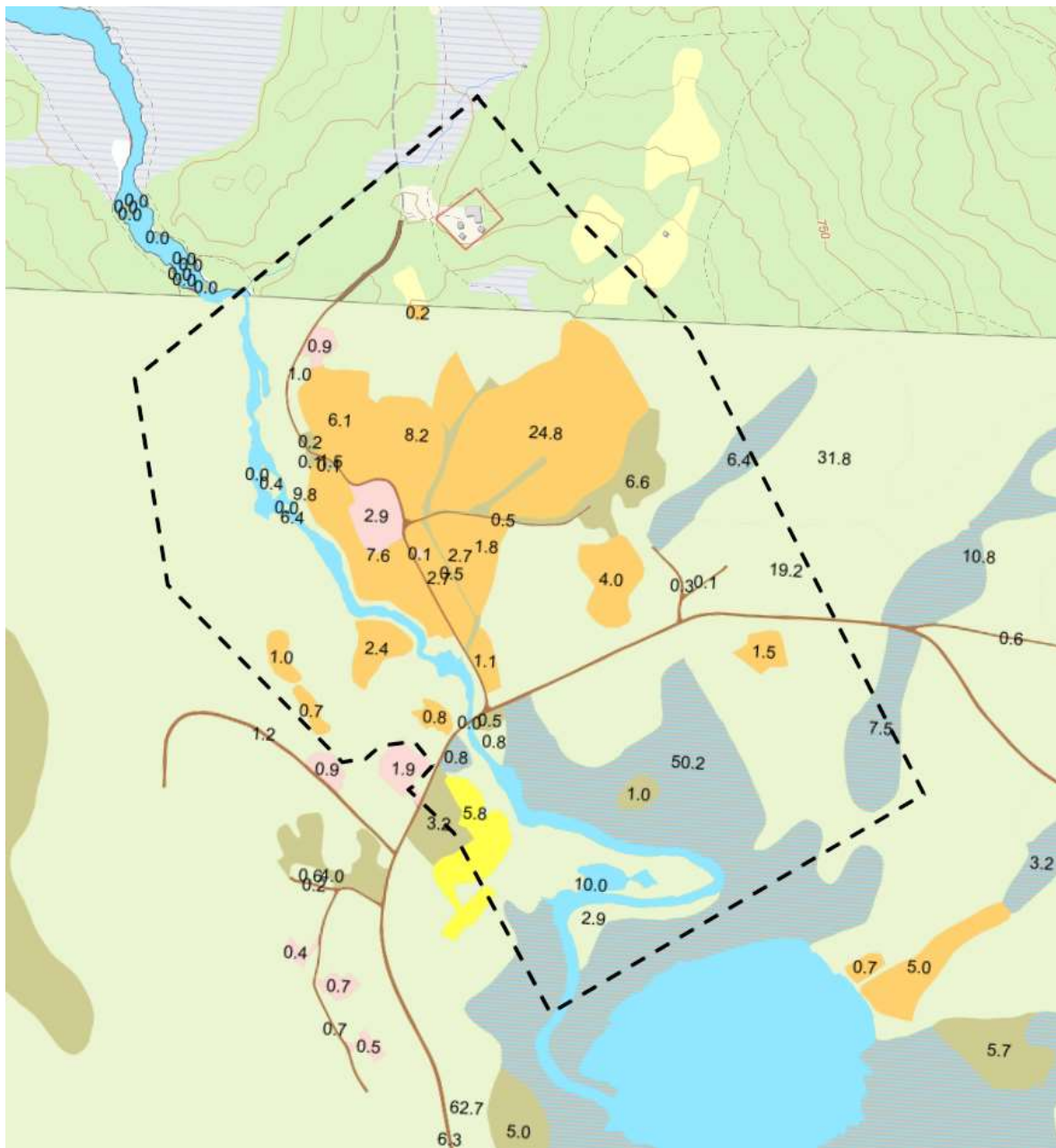
3.2 Områdebeskrivelse og verdivurdering

Ifølge gårdskart (www.gardskart.no) er eiendommen registrert med totalt 71,6 dekar fulldyrka jord og 5,8 daa overflatedyrka jord og 220,3 dekar produktiv skog. Arealet som er registrert som produktiv skog ligger på østsiden av Siksjøen og utenfor planområdet. Om lag halvparten (2,5 dekar) av den overflatedyrka jorda og en liten del (5,7 dekar) av den fulldyrka jorda ligger utenfor planområdet. Ellers er stort sett resten av arealene innenfor planområdet jorddekt impediment med uproduktiv lauvskog (hovedsakelig bjørk) samt myr og åpen jorddekt fastmark. I nordre del av planområdet er det ikke kartlagt arealressurser, se kartet nedenfor, her dekker planområdet deler av tre mindre teiger med fulldyrka jord, noe myr, noe bebygd areal og ellers uproduktiv skog.

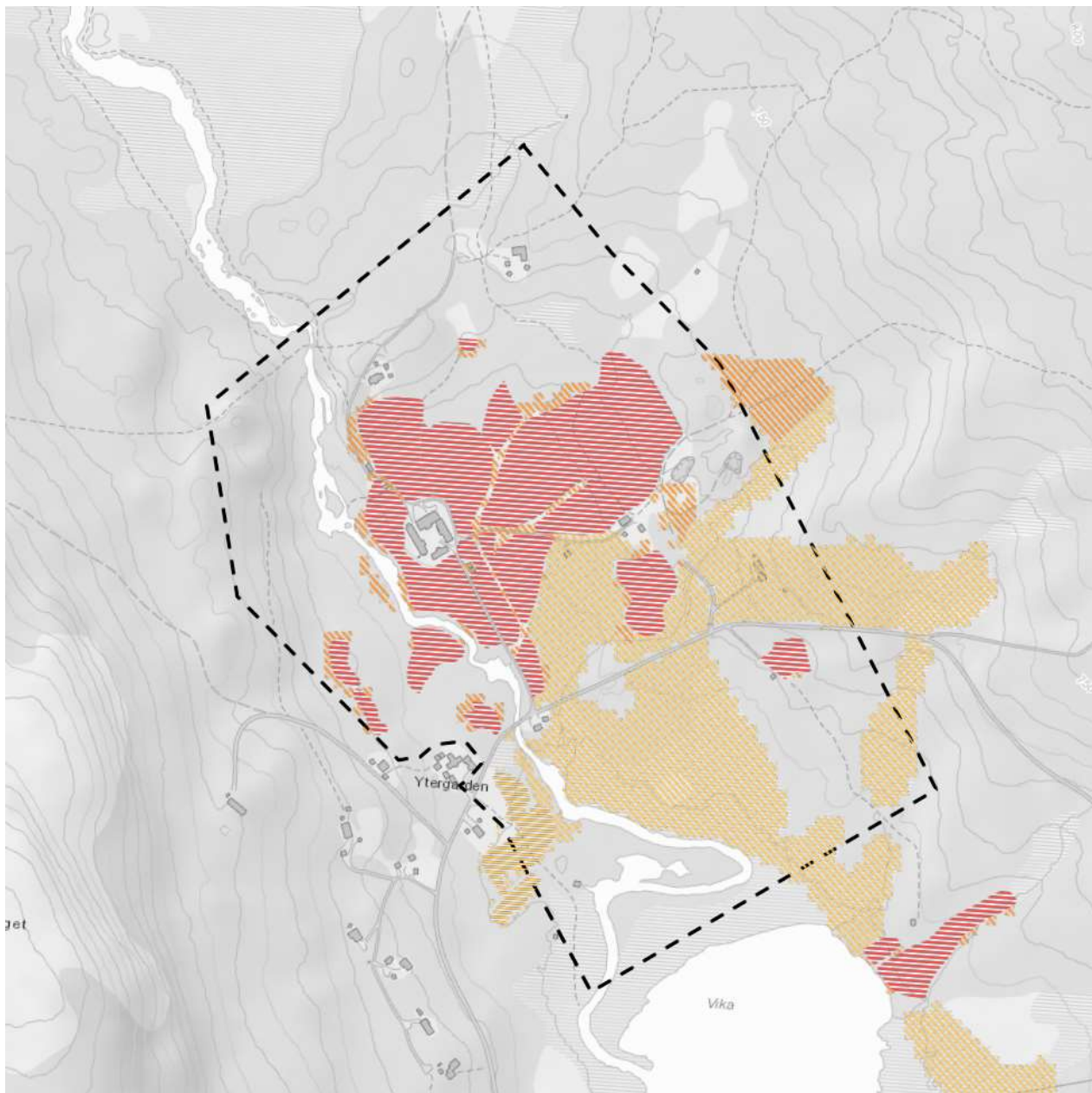
I følge V712 så differensieres overflatedyrka jord og innmarksbeite etter grunnforhold fra AR5. For innmarksbeite vil et skille i kvalitet være om det er et nylig etablert beite eller om det er gammelt kulturbeite. Dyrkamarka omkring gårdstunet vil i det store og hele kunne sies å være kulturbeite, men holdes i hevd ved at det blir slått hvert år (leies ut til Kvilvangen gård). I tillegg er ett av jordene nylig pløyd. Det går ikke beitedyr på dyrkamarka i dag, men det er planer om å ha beitedyr her om sommeren. Generelt må det kunne sies at dyrkamarka på gården er av relativt stor betydning for det lokale jordbruket, da området generelt kan karakteriseres som skrint og magert.

Landbruksforvaltningen (NIBIO) har også utarbeidet et nasjonalt datasett for såkalt *dyrkbar jord*. Dyrkbar jord er arealer som ved oppdyrking kan settes i stand slik at de vil holde kravene til fulldyrka jord og som holder kravene til klima og jordkvalitet for plantedyrking. En del av planområdet er vurdert til å være slik dyrkbar jord, og ifølge NIBIO sitt kart over verdiklasser for jordbruksareal er dyrkamarka ved Holla klassifisert som verdiklasse 1, stor verdi. Areal lenger sør mot Siksjøen (som i dag består av myr og skog) er klassifisert som verdiklasse 3, noe verdi. (se figur 3-1). I følge NIBIO sine kart er det lite dyrkbar jord i området mellom Narbuvoll og Tufsingdalen, som er uutnyttet, og mye av det er markert på myr. Potensialet for nydyrking er større fra Tufsingdalen sentrum og sørover

Lauvskogen i området er vurdert til å være uproduktiv, men kan likevel ha noe verdi i forhold til vedproduksjon.

Figur 3-1 Markslagskart. Oransje viser fullt dyrka jord, gult er overflatedyrka jord mens grønn er jorddekt impediment med bjørkeskog. Grå farge er myr og brunt er åpen jorddekt fastmark. Rosa er bebyggt areal. Stiplet strek viser ca. planområde (Kilde: Norconsult ArcGis online portal, wms fra NIBIO).

Figur 3-2. Verdiklassekart som viser verdiklasser for jordbruksareal og dyrkbar jord, basert på AR5 og DMK. Rød skravur viser verdiklasse stor verdi, oransje skravur viser middels verdi mens gul skravur viser noe verdi. Stiplet strek viser ca. planområdet (Norconsult ArcGis online portal, wms fra NIBIO).

Selv med en del uproduktiv skog (impediment) og myr innenfor planområdet, settes områdets verdi for naturressurser (jordbruk og skogbruk) til å være av **stor verdi**. Bakgrunnen for det er den relativt store dekningsgrad av lettbrukt og jorddekt fulldyrka jord, i tillegg til at området har en del jorddekt og dyrkbart areal som ikke er dyrket (av noe verdi).

3.3 Påvirkning og konsekvensvurdering

Formål i planforslaget	Markslag (AR5), tall i m ²									
	Bebyggd	Samferdsel	Fulldyrka	Overflatedyrka	Skog (imp)	Åpen fastmark	Myr	Vann	Ikke Kartl.	Samlet areal
Fritidsbebyggelse-frittliggende	751	37			1993				2009	4790
Hotell/overnatting	2917	333	1905		597	3				5755
Andre typer bebyggelse og anlegg	101				9					110
Uthus/naust/badehus					310					310
Kombinert bebyggelse og anleggsformål					415					415
Kjøreveg	13	2830	274		1285	330	22	8	477	5239
Annen veggrunn - grøntareal	89	28	478		2408	247	122	20	653	4045
Turvei		331			1	4				336
Sum bebyggelse og anlegg og samferdsel	3871	3559	2657		7018	584	144	28	3139	21000
LNFR-formål	627	427	63269	3251	176607	9454	45175		44200	343056
Bruk og vern av sjø og vassdrag					46			14875		14921
SUM	4543	3986	65926	3251	183671	10038	45319	14903	47339	378976

Tabell 3-3: Arealregnskap som viser forholdet mellom planlagte arealformål og markslag (AR5)

Planforslaget medfører omdisponering av landbruksarealer jf. oversikt i Tabell 3-3. Når man holder arealer regulert til LNFR-formål og bruk og vern av sjø og vassdrag, får man følgende tall for omdisponering:

- Fulldyrka jord: 2,7 dekar, herav 1,9 dekar ved gårdstunet foreslått regulert til hotell og overnatting og 0,8 dekar foreslått regulert til vegarealer (kjøreveg og annen veggrunn).
- Uproduktiv skog (impediment): 7 dekar fordelt på alle bebyggelses og anleggsformål, samt samferdsel. Vegformål utgjør om lag 3,7 dekar, utbygde fritidsboliger om lag 2 dekar og hotell og overnatting om lag 0,6 dekar,

Beslag av fulldyrka jord som følge av tiltaket er først og fremst knyttet til flytting av stall, samt etablering av veg og parkering i tilknytning til gårdstunet. Skogbruksressurser av høy verdi berøres ikke av tiltaket.

Planforslaget vurderes å medføre en mindre omdisponering av en jordbruksressurs av høy verdi, og påvirkningen vurderes ut fra dette til å være **noe forringet**.

Basert på at verdien av den berørte jordbruksressursen er vurdert til høy, og at vurderinga av påvirkningen er satt til noe forringet, vil man ut fra konsekvensmatrisen komme frem til at tiltaket medfører **noe miljøskade (-)** for temaet.

Tabell 3-4 Verdi, påvirkning og graden av konsekvens for temaet naturressurser (jordbruk, skogbruk)

	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Influensområdet	Stor verdi	Noe forringet	-

3.4 Skadereduserende tiltak

De planlagte tiltakene vil ikke berøre naturressursene i betydelig grad, men medfører arealbeslags av ca. 2,7 daa dyrka mark. Dette vurderes til å være av et så lite omfang at det ikke er stilt krav om avbøtende tiltak. Det er areal på eiendommen i tilknytning til dyrkamarka som er angitt som dyrkbar mark. Det er derfor potensiale for å opprettholde arealet med dyrka mark etter utbyggingen ved å ta i bruk dyrkbar mark til dyrkamark.

Det vil være viktig at dyrkamarka ivaretas i fm. anleggsfasen av den nye veien. I tillegg vil det være viktig at dyrkamarka holdes i hevd etter utleievirksomheten er kommet i gang, og at kvaliteten ikke forringes som følge av den generelt økte aktiviteten på gården.

4 Reindrift

4.1 Metode

Utredningen av virkninger for reindrift følger metodikken i Vegvesenets håndbok V712 (Statens vegvesen 2021).

4.1.1 Verdisetting

Vegvesenets håndbok 712 sier følgende om verdivurdering av arealer knyttet til reindrift:

Hovedkilden til informasjon for verdisseting finnes hos reindriftsforvaltningen (Fylkesmannen), hos kontaktpersoner for aktuelle reinbeitedistrikt og hos utøverne (siidaen). Det finnes gode kart over årstidsbeiter, kalvingsområder, trekklei, flyttlei med mer i reindriftskart som ligger på kartsidene (Kilden) til NIBIO. Disse kartene er ikke alltid helt oppdaterte og supplerende informasjon må derfor innhentes fra reinbeitedistriktene. Det er videre viktig å kartlegge bruken av arealene mer nøyaktig og dette gjøres ved kontakt med reinbeitedistrikt og siidaer. For vurdering av årstidsbeiter vil verdi også påvirkes av hvilken type beite som er minst tilgjengelig for utøveren (minimumsfaktor). Flytting mellom områdene skjer normalt i faste traséer og disse er derfor særlig viktig. Skillet mellom alternative og aktive flyttleier skjer ut fra lokal kunnskap og kontakt med siidaen. Noen reinbeitedistrikt har flytting med bil eller båt. I tilknytning til slik drift er det gjerne faste områder disse ankommer/forlater og det kan være viktige oppsamlingsområder og gjerdeanlegg knyttet til disse.

Kriterier for verdivurdering av reindrift er også i henhold til Vegvesenets håndbok 712 (jf. tabell 4-1):

Tabell 4-1 Verdikriterier for fagtema reindrift

Regis- trerings- kategori	Del- kategori	Ubetyde- lig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Reindrift	Flyttlei, trekklei og anlegg		Gjerder og anlegg ikke i bruk	Mindre brukte trekkleier Mindre viktige gjerder og anlegg	Alternative flyttleier Trekkleier Gjerder og anlegg med alternativ	Aktive flyttleier Gjerder og anlegg uten alternativ
	Beiteområder og kalvingsområde			Mindre viktige beiteområder	Særlig viktige beiteområder	Kalvingsområder Beiteareal som er minimumsfaktor

Selv om reindriften er avhengig av alle typer årstidsbeiter og funksjonsområder (flytt- og trekkleier, oppsamlingsområder, gjerdeanlegg mm), er det likevel vanlig å rangere kalvingsområder og minimumsbeiter høyere enn andre sesongbeiter, og flyttleier rangeres normalt høyere enn andre funksjonsområder. Også Statens vegvesens Håndbok for konsekvensanalyser V712 skiller på denne måten mellom ulike årstidsbeiter og funksjonsområder. Denne konsekvensutredningens metodikk bygger på Vegvesenets håndbok, men det er også lagt vekt på de faktiske forholdene og begrensningen i det berørte reinbeitedistriktet ved verdivurdering og vurdering av påvirkning og konsekvens.

4.1.2 Påvirkning og konsekvens

Påvirkning er et uttrykk for endringer som det foreslåtte tiltaket vil medføre for et delområde. Håndbok 712 beskriver vurdering av påvirkning på reindrift slik:

Eksempler på aktuelle påvirkninger er beslag og tap av beiteareal. Dette gjelder både fysisk, i form av støy/forstyrrelser og at beiteområder blir gjort utilgjengelige pga. skjæringer i naturlig trekklei. For vurdering av påvirkningsgrad må både arealbeslag/-tap og følgevirkninger vurderes. Det kan for eksempel være inngrep i flyttlei og anlegg. Merk at reindriftsloven fastslår retten til fritt og uhindret å drive og forflytte rein, og at det ikke er tillatt å stenge flyttlei. Det er med andre ord ikke bare stenging av flyttlei som er forbudt, men også tiltak som kan virke forstyrrende og vanskeliggjøre flyttingen. Slike tiltak krever godkjenning etter loven og vil forsterke påvirkningsgraden. Det er viktig å vurdere sumvirkning av negativ påvirkning for driftsenheten/siidaen. For reindrift er det også særlig viktig å se nye tiltak i sammenheng med eksisterende tiltak og planlagte tiltak for å vurdere den samlede virkningen. For reindrift vil det ofte kunne være særlige negative konsekvenser i anleggsfase og disse må synliggjøres.

Skalaen for påvirkning er inndelt i fem trinn og går fra sterkt forringet til forbedret. Vegvesenets håndbok 712 gir følgende veiledning for vurdering av påvirkning på reindrift (jf. tabell 4-2):

Tabell 4-2 Veiledning for vurdering av påvirkning

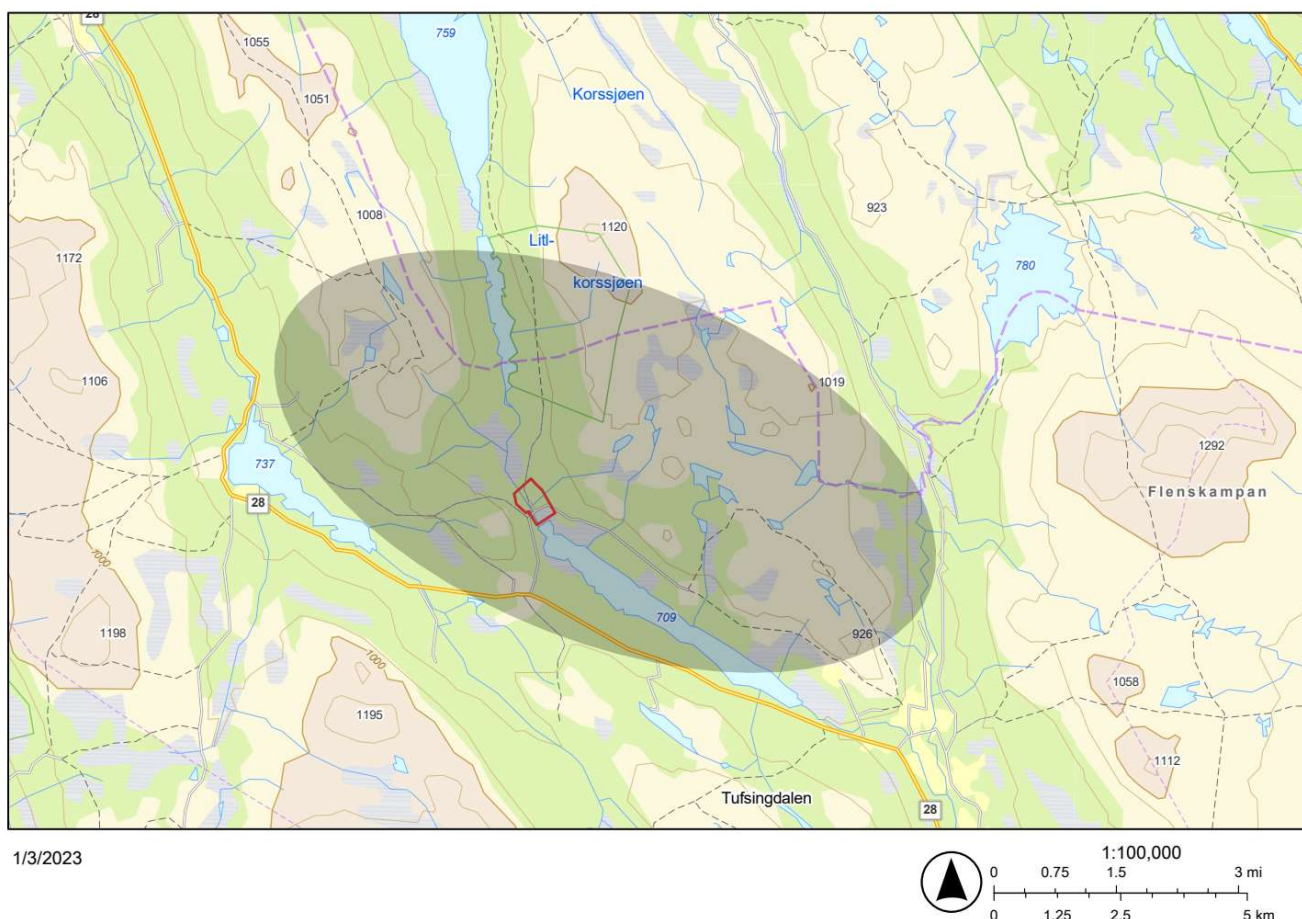
Tiltakets påvirkning	Ødelagt/ sterkt forringet	Forringet	Noe forringet	Ubetydelig endring	Forbedret
Reindrift	Stenging av flyttlei. Inngrep i kalvingsområder som gjør disse ubrukelige. Inngrepet avskjærer eksisterende beiteområder for framtidig bruk.	Mindre inngrep i kalvingsområder som tilnærmet kan brukes som før. Betydelig arealbeslag eller tap av beite. Sperring av trekklei med få alternativer trekkmuligheter.	Arealbeslag eller tap av beite i noe omfang. Sperring av trekklei med flere alternativer trekkmuligheter.	Ingen eller minimal andel av beiteområde blir berørt.	Nye/tidligere beiteområder blir gjort mer tilgjengelig. Tidligere flyttlei og trekklei kan gjenåpnes.

Konsekvensgraden kommer frem ved å sammenstille vurderingene av verdi og påvirkning. Dette gjøres i henhold til konsekvensvifta i Vegvesenets håndbok 712, jf. Figur 1-5.

4.1.3 Influensområde

Influensområdet er det området som kan bli påvirket av tiltaket. Generelt vil det være slik at desto lenger unna tiltakene og planområdet man kommer, desto mindre vil påvirkningen være fra menneskelig aktivitet og ferdsel. Ut ifra konsekvensutredningen for friluftsliv og bygdeliv, så er det mye som tyder på at den økte aktiviteten i utmarka som vil genereres pga. tiltaket, hovedsakelig vil være i områdene øst for fv. 28, og særlig omkring fiskevannene som ligger 4-5 km nordøst for gården og ellers innenfor utmarkseiendommen tilhørende gården. Dette vurderes særlig med bakgrunn i at jakt, fiske og friluftsliv er aktiviteter som gårdens virksomhet er basert på. Det er ca. 5,5 km fra gården til Korssjøvola, og samme avstand fra gården til Storhogna som kan tenkes å være de lengste og naturlige utfartsmålene fra gården. Dette utgjør en dagstur på over 1 mil tur/retur, og vil mest sannsynlig være de lengste utfuktene til fots/på ski for dagsturer med utgangspunkt fra gården. Når det blir skareføre og lysere dager i mars/april, kan man imidlertid forvente at gjester går på ski dobbelt så langt. Viser her til forskning på folks ferdselsmønster ut ifra hytter (bl.a. Vorkinn

2003). Med bakgrunn i dette, defineres influensområdet til å være det samme som influensområdet for konsekvensutredningen for friluftsliv og bygdeliv, se også kapittel 2.3. Verdi, påvirkning og konsekvens for temaet reindrift, er vurdert for influensområdet som er vist på figur 4-1.

Figur 4-1 Oversiktskart som viser ca. avgrensning av influensområdet for reindrift (svart skravur). Planområdets beliggenhet er vist med rødt omriss (Kilde: Norconsult ArcGis online portal).

4.1.4 Kunnskapsgrunnlag

Utredningen er basert på informasjon fra relevant faglitteratur samt informasjon om Fæmund sijte (Fæmund reinbeitedistrikt). Rådende forskning på fagfeltet er sammenstilt med informasjon om den praktiske reindriften i Fæmund sijte. Informasjon om reinbeitedistriktet er hentet fra den årlige publikasjonen *Ressursregnskap for reindriftsnæringen* (Landbruksdirektoratet 2021), reindriften arealbrukskart (www.nibio.kilden.no), distriktsplan for Fæmund sijte (Fæmund reinbeitedistrikt, 2018), samt dialog med distriktet. Det er også hentet informasjon fra Statsforvalteren i Trøndelag, bl.a. sijtebilde (Statsforvalteren i Trøndelag, 2020).

Dialog med berørt reinbeitedistriktet

Det ble gjennomført møte med Fæmund sijte den 06.10.2022. Formålet med møtet var å høre nærmere om reindriftas bruk av områdene for å få et bedre grunnlag for å vurdere verdi, påvirkning og konsekvenser av tiltaket. Videre var det viktig å avdekke eventuelle avbøtende tiltak som tiltakshaver kan gjennomføre for å fjerne eller redusere negative konsekvenser for reindrifta. Referat fra møtet ble sendt til reinbeitedistriktet for gjennomlesning, og oppfordringer om å komme med tilbakemeldinger om eventuelle feil og mangler i referatet. Reinbeitedistriktet ga ikke tilbakemelding på referatet.

Om reindriftens arealbrukskart

Landbruksdirektoratet (2022) om reindriftas arealbrukskart:

Reindriftens arealbrukskart (reindriftskart) er næringens egen illustrasjon på hvordan reindriftsområdene brukes. Sammen med distriktsplanen er kartet et viktig verktøy for å synliggjøre og gi oversikt over reindriftens behov for arealer. Det er derfor viktig at innholdet i distriktsplanen harmonerer med arealbrukskartet.

Arealbrukskartet viser illustrasjoner av beitebruk, oppsamlingsområder, beitehager, flytt- og trekkleier og gjerder og anlegg. I tillegg vises de administrative grensene. Reindriftens arealbruk er tilpasset skiftende, naturgitte forhold og også samfunnsmessige endringer. Det lar seg derfor ikke gjøre å kartfeste alle sider ved arealbruken på en helt nøyaktig måte. Kartet er en illustrasjon på hvordan reindrifta i hovedsak og normalt bruker områdene. Kartet er et informasjonskart.

Kartene er utarbeidet som oversiktskart og i stor målestokk. Informasjonen i reindriftskartene må derfor brukes med forbehold om at denne er veiledende. Til konkrete planleggingsoppgaver må arealbrukskartenes informasjon suppleres ved at det innhentes nærmere opplysninger fra den aktuelle statsforvalter (tidligere fylkesmann) og reinbeitedistriktene.

Som navnet sier, er arealbrukskartene reindrifta sine egne kart. Det er reinbeitedistriktene som har lokalkunnskapen om arealbruken innenfor sitt distrikt, og det er derfor også reinbeitedistriktene som opprinnelig har tegnet manuskartene som senere er blitt digitalisert. Dette innebærer at arealbrukskartene er å regne som illustrasjon på hvordan reindriftsnæringen i hovedsak og normalt bruker områdene (Landbruksdirektoratet 2019). Vær og vind, snøforhold, rovdyr, inngrep og menneskelig aktivitet i reinbeiteområdene påvirker den normale bruken. Slike endringer fra år til år fanges ikke opp av arealbrukskartene. Det er derfor viktig å hente informasjon fra reinbeitedistriktene for å supplere reindriftas arealbrukskart.

4.2 Kjent kunnskap om inngrep og menneskelig aktiviteters påvirkning på rein og reindrift

4.2.1 Reinbeiter og funksjonsområder

Tradisjonell reindrift baserer seg på at reinen skal beite på utmarksbeite hele året. Plantetilgang og andre naturforhold varierer gjennom året, og dette gjør at reinbeitedistriktet må ha tilgang på alle typer årstidsbeiter med ulik plantesammensetning for at reinen skal overleve. Reinen har også andre behov gjennom året som krever ulike typer landskap og terreng. Vinterbeitene må inneholde gode forekomster av lav og samtidig være tilgjengelige for reinen (moderate mengder snø og liten fare for låste beiter i form av is), kalvingslandet avhenger av tidlig snøsmelting og lav risiko for roviltangrep og parringslandet må være næringsrikt og uten forstyrrelser slik at flokken holdes samlet og alle simlene blir bedekket. Reindrifta er derfor også avhengig av flyttleier for å flytte reinen mellom ulike beiteområder og ulike årstidsbeiter. I forbindelse med samling og flytting av reinflokken er det viktig med uforstyrrede oppsamlingsområder der reinen kan hvile/oppholde seg mens reindriftsutøverne samler småflokker («restdyr») før hele reinflokken flyttes videre. Flyttleier og oppsamlingsområder er gitt et særlig rettsvern gjennom reindriftsloven § 22 (Lovdata 2017a).

Også innad i samme årstidsbeite er det variasjoner i plantesammensetning og andre naturforhold som gjør at reinen må kunne trekke mellom ulike beiteområder. Snøsmelting og insekter er for eksempel avgjørende faktorer for hvor reinen til enhver tid beiter på sommerbeitene. Raske endringer i form av rovviltangrep eller endret værforhold som store snøfall eller frost, gjør at flytt- og trekkleier må være tilgjengelige til enhver tid.

Videre er reinbeitedistriktet avhengig av å kunne merke reinkalver og ta ut rein til slakt. For dette arbeidet må reinen kunne samles og flyttes til egnede områder for å ha reinen i gjerde.

Gjennom året må reinbeitedistriktet ha tilgang på store arealer med ulike egenskaper, samtidig som det må være tilgang på alternative arealer slik at reinen kan ledes eller selv trekke til de områdene som til enhver tid er tilgjengelig og minst utsatt for farer. Alternative arealer er også viktig for å kunne spare områder for overbeiting. Dette gjelder særlig vinterbeiter som ved gjentatt beiting over tid og med mange individer, trenger hvile for at beitene skal bygges opp igjen. Det er derfor vanlig at reinbeitedistrikt rullerer mellom vinterbeiter og lar beitene hvile på omgang.

4.2.2 Direkte lokale effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter

Det er vanlig å dele inn tap av beiteareal i tre kategorier – direkte lokale effekter, indirekte regionale effekter og kumulative effekter (Lie mfl. 2006).

Direkte lokale effekter

Normalt er det direkte tapet av beiteareal av et inngrep relativt lite sett opp mot det totale reinbeitearealet i et reinbeitedistrikt. Men, i tillegg til tapt beiteareal, fører også inngrep og menneskelig aktivitet til økt stress hos rein som er i nærheten, og kan også føre til fluktreaksjon.

Det er forsket på adferdsendringer hos rein i nærheten av inngrep og menneskelig aktivitet. Forskning viser at selv om reinen kan oppholde seg i områder med forstyrrelser, er de mer urolige. Dette fører til redusert beitetid (energiopptak) og økt energiforbruk i form av frykt- og fluktadferd. Redusert energiopptak og samtidig økt energiforbruk påvirker reinens kondisjon. Redusert kondisjon kan igjen føre til redusert overlevelsessevne. Mindre proteinreserve, som opparbeides i barmarksperioden, kan svekke evnen til å overleve vinteren. Redusert kondisjon kan blant annet redusere motstandsdyktighet ved rovviltangrep.

Indirekte regionale effekter

Områder som blir mindre brukt av reinen som følge av menneskelig aktivitet og forstyrrelser, er eksempler på indirekte regionale tap av beiteareal. Unnvikelseeffekt får man når rein unnviker eller reduserer bruken av beiteområder med inngrep og/eller med menneskelig aktivitet. Rein kan unnvike et område i en viss radius rundt inngrepet eller aktiviteten, og sensitive dyr, særlig simle med kalv, vil redusere bruken av området mer enn dyr med mer risikovillighet. Studier viser også at risikovilligheten øker ved mangel på alternative beiteområder (Skarin m.fl. 2008). Det betyr at reinen primært ville ha unngått områder med forstyrrelser, men dersom den må være i området for å skaffe seg mat, kan den oppsøke også områder med forstyrrelser. Studier viser også at rein kan oppsøke områder med forstyrrelser i perioder med insektstress om sommeren, dersom disse områdene har lavere tetthet av insekter (Skarin m.fl. 2004). Skarin m.fl. (2008) har også påvist at rein oppsøker områder nærmere menneskelig aktivitet dersom disse er spesielt gode beiteområder.

Det er bred enighet om at den største unnvikelseeffekten kommer av menneskelig aktivitet, og at fysiske inngrep i seg selv normalt har mindre negativ effekt. Men, også fysiske inngrep kan medføre unnvikelseeffekt – særlig dersom det kan knyttes til menneskelig aktivitet. Forstyrrelser i anleggsperioden kan ha stor betydning for hvordan reinen i ettertid oppfatter inngrepet. Får reinen negative opplevelser under anleggsarbeidet kan det føre til at det tar lengre tid før de tar et område i bruk igjen. Blir anleggsarbeidet utført skånsomt, for eksempel når dyrene ikke er i området, vil konsekvensene på lang sikt sannsynligvis bli mindre. I hvilken grad reinen vil tilvenne seg et inngrep, og hvor fort de vil gjøre det, avhenger blant annet av

graden og typen av menneskelig aktivitet i tilknytning til anlegget etter at anlegget er etablert (Aanes m.fl. 1996).

Kumulative effekter

Kumulative effekter av inngrep og menneskelig aktivitet er de samlede, langvarige effektene. For eksempel kan redusert beiting i barmarksesongen føre til redusert proteinreserve som er nødvendig for å klare seg gjennom vinteren. Dette kan føre til økt dødelighet, redusert drektighet, lavere kalvingsprosent, redusert kalveoverlevelse, lavere slaktevekter og samlet sett redusert produksjon. Vistnes m.fl. (2004) fremhever tre viktige kumulative effekter:

- Tap av bæreevne – det blir plass til færre rein som følge av tap av beiteland
- Økte tap til rovdyr når dyrene presses sammen på mindre og mindre områder
- Redusert produksjon og dårligere slaktevekter dersom ikke reintallet reduseres i takt med tap av beiteland.

4.2.3 Forskning på inngrep og menneskelig aktivitet i reinbeiteområder

Det er generell enighet om at både inngrep og menneskelig aktivitet i reinbeiteområder har negative konsekvenser for reindriften. Forskning på effekter av tekniske inngrep og forstyrrelser har vist at reinsdyr er sårbare ovenfor både inngrep og tilhørende menneskelig aktivitet. Reinen har ulike reaksjoner som omfatter både fysiologiske responser, atferdsendringer og unnvikelse (Strand m.fl. 2017). Videre kan enkelte inngrep være til hinder for dyrenes naturlige vandringer og virke som barrierer i landskapet.

Når det gjelder nøyaktig hvor omfattende de negative konsekvensene er, er forskningsmiljøene uenig. Effekten av menneskelig ferdsel på rein er fortsatt et forskningsfelt der mye er uklart, og noe som det må forskes mer på. I NIBIO- rapport 187, 2021 «Kartlegging av forskning på reindriftsområdet - kunnskapsgrunnlag og forskningsbehov» har man bl.a. sett på langsiktige konsekvenser som endringer i arealbruk og utbygging har på reindriften. Rapporten synliggjør bl.a. et behov for ytterligere forskning på kumulative effekter og estimering/modellering av influenssonene ved ulike tiltak. I tillegg peker man på at det finnes lite kunnskap om den fysiologiske belastningen som reinsdyr er utsatt for ved forstyrrelser i beiteområdene over tid og de atferdsmessige forandringene på individ- og flokknivå. Men, selv med disse forskningsmessige utfordringene, er forskerne omforent om at inngrep og forstyrrelser påvirker reinens arealbruk, beiteutnyttelse og vandringsmuligheter.

Forskning på kumulative effekter

En relativt fersk studie (Eftestøl m.fl. 2021) har undersøkt kumulative effekter i et reinbeitedistrikt i Nordland, der fokuset har vært å undersøke hvordan økende aktivitet og inngrep i et område påvirker reinens bruk av området. Studien fant at reinen i det aktuelle reinbeitedistriktet generelt tolererer lav intensitet av menneskelig aktivitet og forstyrrelser. Ved økt kumulativ forstyrrelser (forstyrrelser fra flere kilder) unngikk reinen disse områdene med inntil 1 km om våren og 0,25 km resten av året. Studien viste at reinen reduserte bruken av de respektive sonene (0,25 og 1 km) med mellom 92 og 98 % ved høy kumulativ effekt (flere samtidige forstyrrelseskilder). Dette betyr ikke at reinen ikke også blir påvirket utenfor henholdsvis 0,25 og 1 km, men studien fant ingen signifikant effekt av flere samtidige forstyrrende kilder utover disse sonene. I en studie av caribou er det også vist hvordan summen av en rekke forskjellige inngrep og forstyrrelser kan ha medført tap av habitater på opptil 30% (Plante m.fl. 2018). For skoglevende caribou i Canada er det funnet at forstyrrelsesnivået kan overstige en terskel, der mangel på egnet habitat (for å unngå predasjon) fører til populasjonsnedgang (Beauchesne m.fl. 2014). Gundersen m.fl. (2021) og Strand m.fl. (2006 og 2015) har dokumentert hvordan reinen på Hardangervidda har opplevd innskrenking av vår- og sommerbeitene på grunn av stort trykk fra menneskelig ferdsel i andre områder innenfor leveområdene.

Forskning på friluftsliv og turisme og effekter på rein

Også i Rondane er det dokumentert nedsatt arealbruk og beiteutnyttelse av villrein nær de mest brukte turistområdene, og nær bilveiene som fungerer som innfallspor til fjellet (Gundersen m.fl. 2019 og Strand m.fl. 2014). Selv om dette er studier gjort på caribou og villrein, så er det grunn til tro at undersøkelsene har overføringsverdi til tamrein. Villrein og tamrein er hjortedyr med de samme beitepreferanser og behov, og reaksjonsmønster ved forstyrrelser. Graden av skyhet kan imidlertid variere noe mellom tamrein og villrein, men dette er også en variasjon man finner mellom ulike reinflokker samt at variasjonen også finnes på individnivå (avhengig av kjønn, alder, årstid osv.) (se f.eks. Skarin m.fl. 2008).

4.2.4 Tradisjonell kunnskap og vitenskapelig kunnskap

Sametinget er opptatt av at tradisjonell kunnskap skal inngå i kunnskapsgrunnlaget ved konsekvensutredninger i samiske områder, og at tradisjonell kunnskap må tillegges stor vekt (Sametinget 2021). Dette er også i tråd med plan- og bygningslovens utredningskrav (Lovdata, 2008), forvaltningslovens utrednings- og informasjonsplikt (Lovdata, 1967), naturmangfoldlovens prinsipper for offentlige beslutninger (Lovdata, 2009) og Statens utredningsinstruks (Lovdata, 2016).

Reineiere som er ute med reinflokken gjennom hele året og opplever reinens reaksjonsmønster i forbindelse med inngrep og menneskelig aktivitet i ulike sammenhenger, har svært verdifulle erfaringer som det er viktig å vektlegge både i forbindelse med forskningsprosjekt og i forbindelse med konsekvensutredninger (Strand m.fl. 2017).

Ettersom vitenskapen ikke kan si noe nøyaktig om hvilke konsekvenser ulike inngrep har på rein og reindrift (jf. NIBIO- rapport 187, 2021), må også reineieres erfaring tillegges vekt. Selv om reineieres erfaringer ikke er påvist eller avvist vitenskapelig, betyr det ikke at reineiernes kompetanse ikke er riktig. Det er derimot viktig at det forskes mer på disse erfaringene som reineierne opplever, slik at de også kan forklares vitenskapelig og dokumenteres.

4.3 Utrederes kompetanse

I forskrift om konsekvensutredninger står det at utredninger skal utføres av personer med relevant faglig kompetanse. I departementets nye veileder *Reindrift og plan- og bygningsloven* (Landbruks- og matdepartementet 2021), er det anbefalt at man i metodekapittelet i konsekvensutredninger redegjør for hvilken faglig kompetanse utreder har. Denne utredningen er utarbeidet av:

Camilla Knutsen (seniorrådgiver): Knutsen er biolog med cand.scient- grad fra NTNU. Etter endt utdanning har hun femten års erfaring som rådgiver/seniorrådgiver innenfor offentlig forvaltning av reindrift (Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde, senere Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Statsforvalteren i Trøndelag). Gjennom sitt arbeid har hun bl.a. hatt ansvar for å ivareta reindriftsinteressene og vurdere konsekvenser for samisk reindrift i ulike typer arealsaker. I Norconsult jobber hun bl.a. med arealplanlegging og konsekvensutredninger tilknytning til disse.

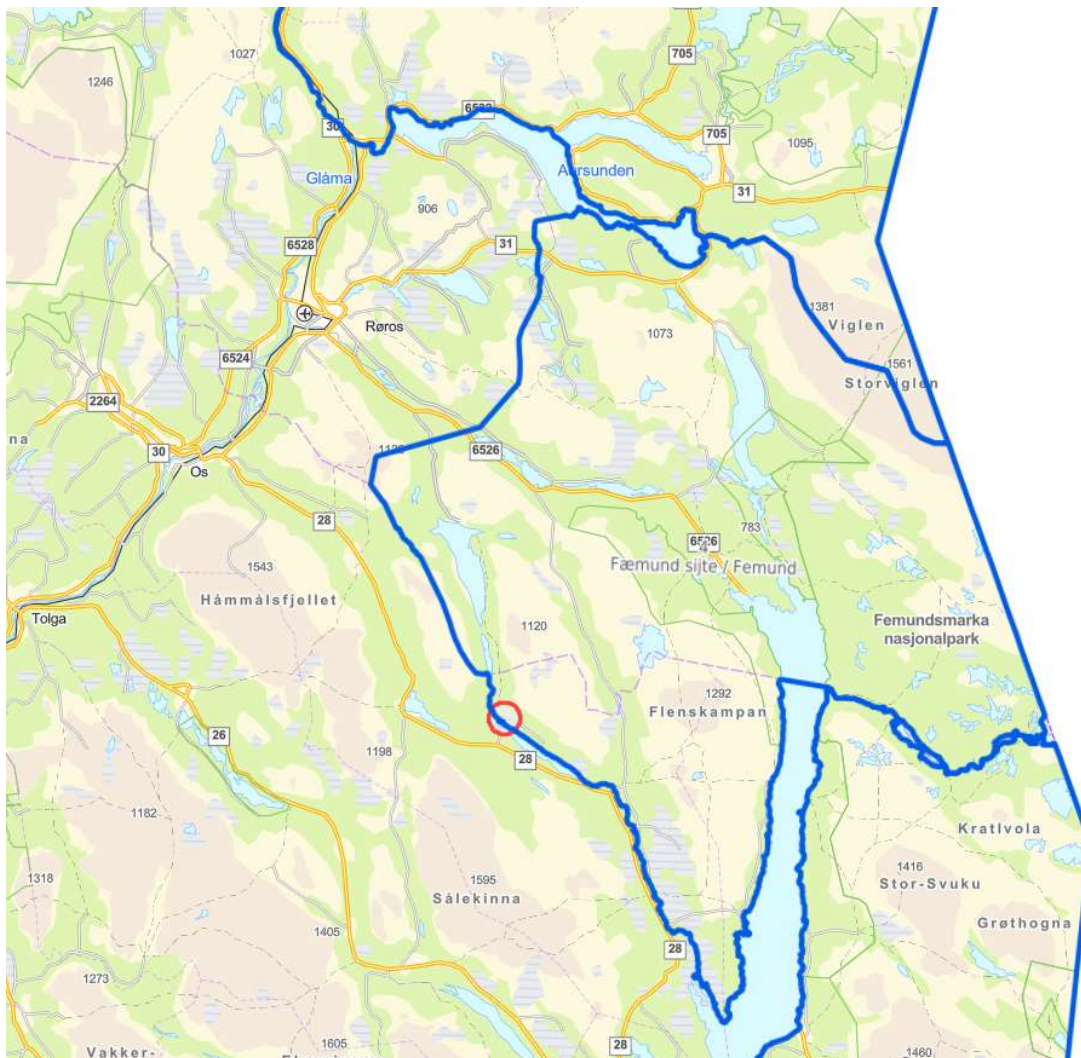
4.4 Om Fæmund sijte

Fæmund sijte (Fæmund reinbeitedistrikt) er ett av de sørligste reinbeitedistriktene i Norge og tilhører Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde. Reinbeitedistriktet er felles vinterbeitedistrikt for Gåbrien sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) og Saanti sijte (Essand reinbeitedistrikt). Distriktet er 1 103 km² og har arealer i Røros kommune i Trøndelag fylke, og i Os og Engerdal kommuner i Innlandet fylke. Distriktet grenser til Gåebrien sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt) i nord og Svahken site (Elgå reinbeitedistrikt) i sør. I vest er distriktets grenser yttergrensen for det samiske reinbeiteområdet. I øst grenser Fæmund sijte til riksgrensen mot Sverige og den svenske samebyen Ruvthen sijte.

Distriktet fikk sine nåværende grenser fastsatt ved Kongelig Resolusjon av 10.7.1894. I 1988 ble distriktet fradømt beiteretten på et område nord for Siksjøen på Trøndelags-siden av Korssjøfjellet (Korssjøfjelldommen, Rt-1988-1217). Området er imidlertid leid tilbake av Staten slik at driften kan fortsette i henhold til inngått avtale. Bruken av Femund reinbeitedistrikt er i dag, med noen vesentlige endringer, stort sett som før Høyesterettsdommen i Korssjøfjellområdet.

Det er fastsatt beitetider i distriktet jf. *Forskrift om reinbeitetid, Femund reinbeitedistrikt, Sør-Trøndelag og Hedmark*, av 21.09.1976. I området øst for Feragen og vassdraget til Femund er beitetiden 1. september til 30.april. I området vest for Feragen og vassdraget til Femund samt vest for Femund er beitetiden 15.november - 30.april.

Planområdets lokalisering innenfor reinbeitedistriktet er markert på figur 4-2 nedenfor.

Figur 4-2 Planområdets lokalisering (rød sirkel) innenfor Fæmund sjøe (Femund reinbeitedistrikt). Blå strek viser grenser for reinbeitedistrikt (Kilde: Norconsult ArcGis online portal, wms- data fra NIBIO)

4.4.1 Nøkkeltall

Tabell 4-3 gir en oversikt over nøkkeltall for Fæmund sijte (Fæmund reinbeitedistrikt) sammenliknet med de samme tallene for Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde.

Tabell 4-3 Nøkkeltall for Fæmund reinbeitedistrikt og Sør-Trøndelag/Hedmark reinbeiteområde (Landbruksdirektoratet 2021)

	Fæmund reinbeitedistrikt (Riast Hyling rbd/Essand rbd)	Sør-Trøndelag/ Hedmark reinbeiteområde
Siidaandeler	19	30
Antall personer i siidaandelene	111	167
Øvre reintall	9000	14 300
Okserlein som % av flokken pr 31.3.2021	(2%/7%)	5 %
Simlerein som % av flokken pr 31.3.2021	(79/75%)	77%
Kalv som % av flokken pr 31.3.2021	(19%/18%)	18 %
Totaltap voksne og kalv 20/21	(14%/11%)	15 %
Slakteprosent (% av vårflokk) 20/21	(50%/52%)	47 %
Bruttoareal	1 103 km ²	8 598 km ²

4.4.2 Beite- og driftsforhold i distriktet

Reinen beiter ute hele året og reindriften er derfor avhengig av naturgitte forutsetninger. Plante- og lavsammensetning til ulike årstider og vær- og føreforhold medfører at reindriften til enhver tid må kunne tilpasse driften til de gjeldende forholdene i naturen. Reindriften er avhengig av fleksibilitet til å endre bruken av beiten, og ha tilgang til alternative beiter når forholdene krever det. Vinterbeiter er minimumsfaktor i Fæmund sijte, og er det sesongbeitet som begrenser det øvre reintallet (Fylkesmannen 2018).

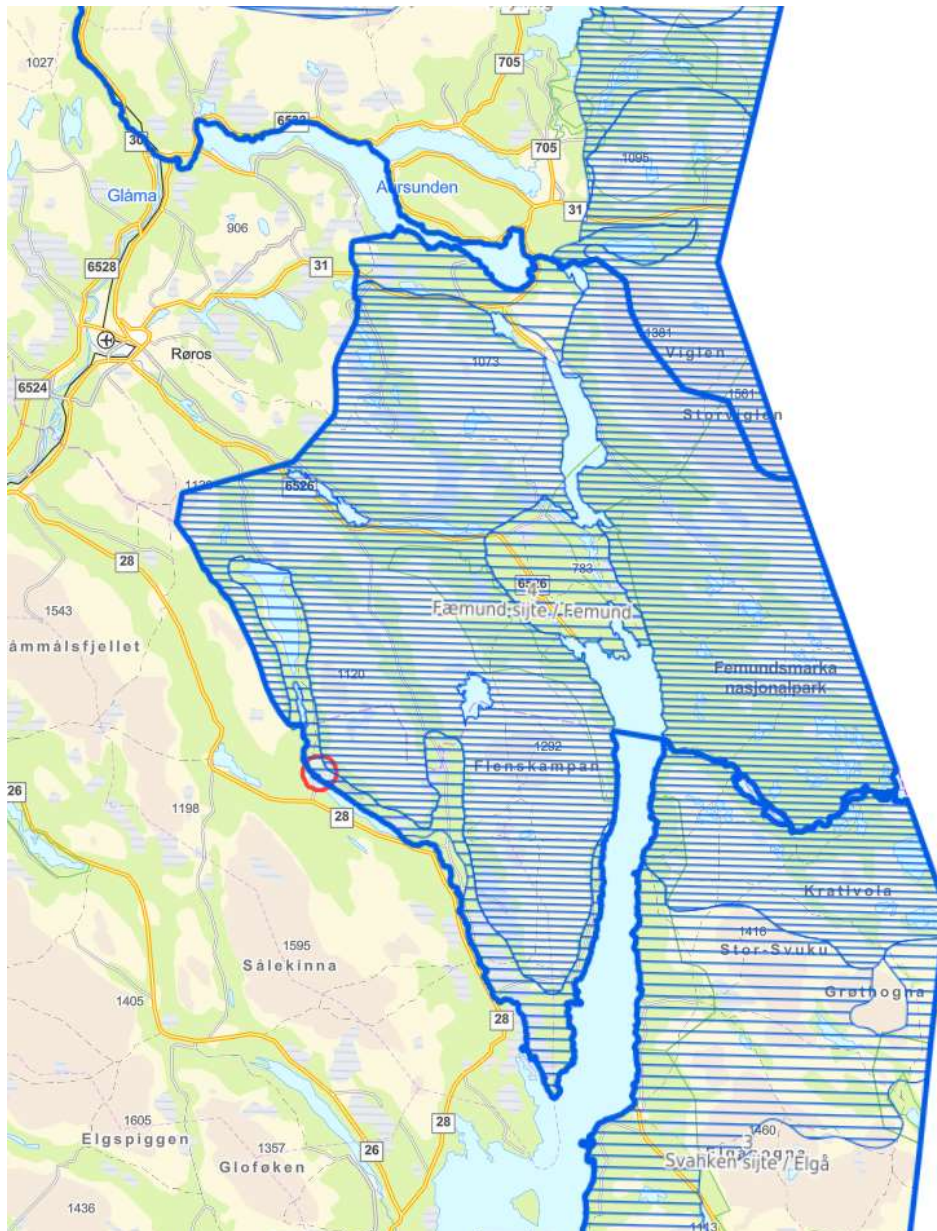
Ifølge nylig beitekartlegging innenfor Fæmund sijte (Tømmervik m.fl. 2021), er reinbeitedistriktet et uvanlig rikt lavbeiteområde. I tillegg til lav er det innslag av beiteplanter som regnes som godt beite høstvinter, vinter og vårvinter. Løse avleiringer dekker det meste av arealet, og berggrunnen består for det meste av sparagmitter. Området har et typisk innlandsklima med en kald og tørr vinter og varm sommer. Vekstsesongen starter tidligere enn før, men våren har imidlertid vært forsinket de senere årene som følge av større snøfall med ising på sen vinteren (Tømmervik m.fl. 2021).

Vinterbeiter

Tilgangen til vinterbeiter er begrenset, og bruken av de forskjellige delområdene i Fæmund kan variere noe fra år til år. Dette har sammenheng med hvor tilgjengelig beiteressursen er som følge av f.eks. ising samt driftsforhold. Når forholdene tilsier at man ikke kan holde flokken samlet, praktiserer distriktet spredt beitebruk.

Områdene rundt Korssjøen og videre sørover langs den vestlige grensa til distriktet til sørspissen av Korneset er markert som tidlig vinterbeite, jf. figur 4.3. Det samme er Femundsåsen som er et naturlig skille mellom de østlige og de vestlige beiteområdene i distriktet, samt et område i nordenden av distriktet mot Tamneshalvøya. Tidlig vinterland er områder hvor reinen oppholder seg tidlig i vintersesongen. Resten av distriktet er markert som sen vinterland, dvs. de deler av vinterområdene som normalt er mest sikre mot store snømengder og nedising på midt- og sen vinteren (Landbruksdirektoratet 2019)

Reineierne i Fæmund sijte har målsetning om å forsøke å utsette innflytting til Fæmund distrikt til et så sent tidspunkt som mulig såfremt beiteforholdene innen Gåebrien- og Saanti sijte tillater det. I tillegg har distriktet et mål om å ta ut så mye slakt som mulig før reinen flyttes til vinterbeitene i Fæmund sijte. Dette er for å i mest mulig grad skåne de sentvoksende lavmattene. Etter at hovedslakt og skilling er unnagjort på etterjulsvinteren, blir mindre reinflokker holdt mest mulig adskilt for å hindre sammenblanding mellom Gåabrien sijte og Saanti sijte.

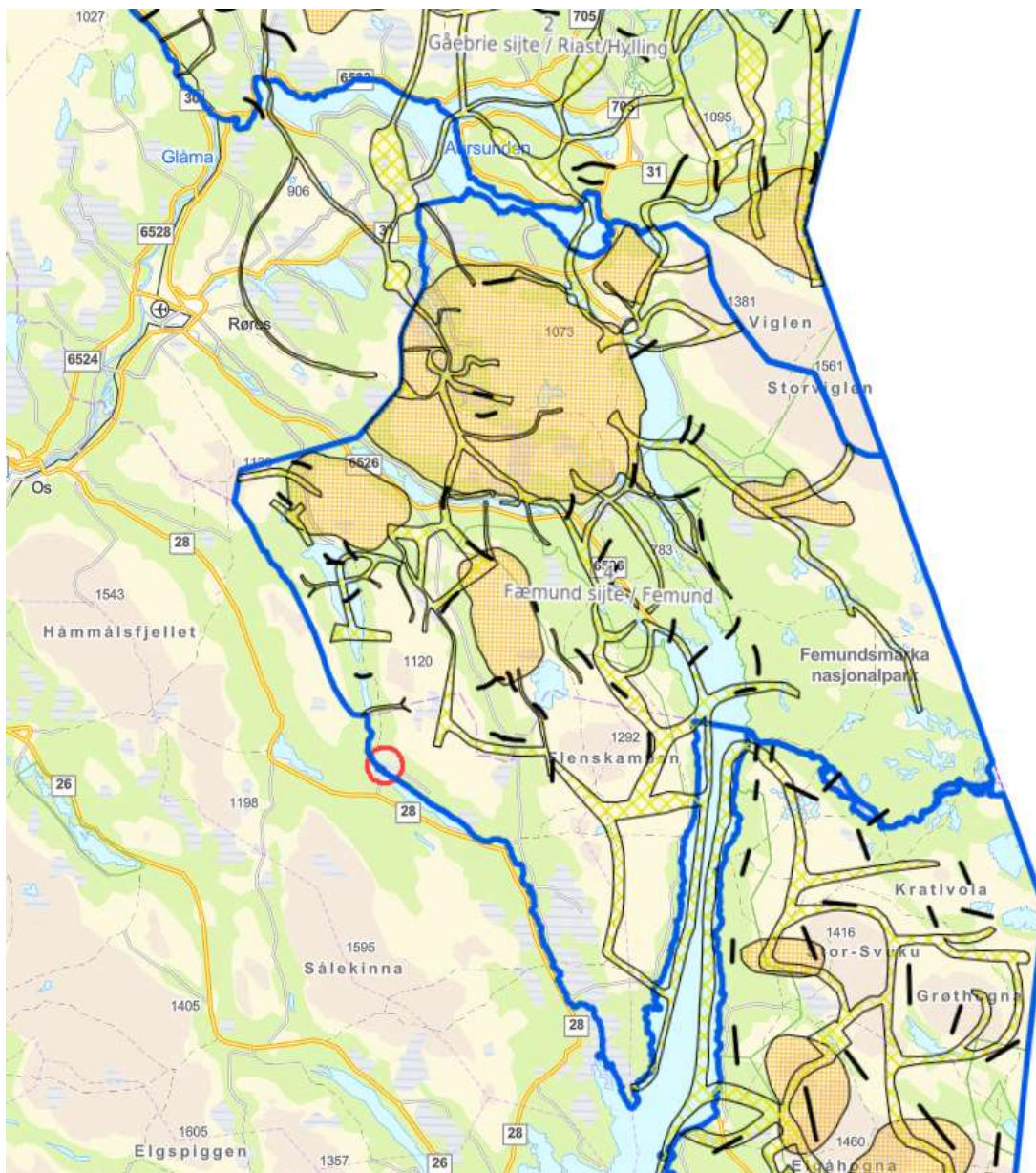
Figur 4-3 Vinterbeiter i Fæmund sijte. Senvinterland er markert med tett skravur, tidlig og mindre brukte vinterbeiter er markert med mindre tett skravur. Planområdets lokalisering er markert med rød sirkel. (Kilde: Norconsult ArcGIS online portal, wms- data fra NIBIO)

Oppsamlingsområder og flyttleier

Oppsamlingsområder er naturlige avgrensninger i naturen hvor reinen kan samles midlertidig under innsamling til flytting, kalvemerking, skilling eller slakt. Flyttlei er en lei eller trasé i terrenget der reinen enten drives eller trekker selv mellom årstidsbeitene. Flyttleiene brukes også ved behov for flytting av rein i forbindelse med viktige aktiviteter i reindriften som til og fra reingjerde i forbindelse med merking og slakting. Flyttleiene er også viktige for evakuering av rein ved dårlige beiteforhold (snø og is) eller rovviltangrep. Trekkleier er der reinen på egenhånd trekker mellom beiteområder.

Det er særlig utfordrende å kartfeste flyttleier da bruken av terrenget vil variere med blant annet vær og føreforhold. Reinbeitedistriktets vanligste flytte- trekkleier, samt oppsamlingsområder er framstilt på reindriften arealbrukskart, jf. figur 4-4.

Så godt som hele området nord for Hådalssvassdraget er avmerket som oppsamlingsområde. I dette området ligger også hovedslakteanlegget som er plassert ved Harsjøen i Røros kommune. På etterjuls vinteren blir reinen tatt inn her for skilling og slakt. Ellers er det oppsamlingsområder ved Rambergstjelle nord for Korssjøen, ved Stenfjellet på østsida av Grådalen og på henholdsvis nordsida og østsida av Feragen. Mellom oppsamlingsområdene er det flyttleier som også sammenfaller med mange av de naturlige trekkleiene for reinen.

Figur 4-4 Oppsamlingsområder, flytt- og trekkleier i Femund sjø. Oppsamlingsområder er markert med oransje polygon, flyttleier med gule polygon, trekkleier med svarte linjer. Tiltaksområdets lokalisering er markert med rød sirkel (Kilde: Norconsult ArcGis online portal, wms- data fra NIBIO).

Gjerder og anlegg

Innenfor distriktet er det reindrifftsanlegg i Harsjøen, Hådalen, Langen og på Stensåsen. Anleggene i Harsjøen og Hådalen har Gåebrien- og Saanti sjø felles ansvar for, mens ansvaret for anlegget på Stensåsen og på Langen har hhv. Gåebrien sjø og Saanti sjø. Distriktet har sperregjerde mellom Aursunden og Feragen og mellom Feragen og Femunden som skal avhjelpe at rein kommer inn i det vestligste området før fastsatt beitetid. Sperregjerdet mellom Brekken og Vauldalen har samme

hovedfunksjon. Distriktet har i tillegg et sperregjerde i Tufsingdalen som skal avhjelpe gjetingen mot dyrket mark i området. Dette ble ferdigstilt sommeren 2022. Se reindrifas arealbrukskart for lokalisering av gjerder og anlegg (www.kilden.nibio.no).

4.5 Områdebeskrivelse og verdivurdering

Informasjonen i resten av kapitlet er hentet fra reindriften arealbrukskart, Fæmund sijte sin distriktsplan, tidligere konsekvensutredninger og samtaler med reindrifta. For andre kilder er det satt inn henvisninger i teksten.

Tiltaksområdet ligger innenfor felles vinterbeiter for Saanti sijte og Gåebrie sijte. I henhold til beitetidene kan reindrifta la reinen beite i disse områdene i perioden 15.11. til 30.04. Vinterbeiter trenger hvile for at beitene skal bygges opp igjen, og det er derfor vanlig at reindrifta ruller mellom vinterbeiter og lar beitene hvile på omgang. Også Femund reinbeitedistrikt praktiserer slik rulling på bruken av vinterbeitene, men det er særlig etter at skilling og uttak av slaktedyr er foretatt at man har muligheter for mer styrt beiting. Værforhold og snøskuterføre er også avgjørende med tanke på gjeting og graden av styrt beiting.

På senhøsten og særlig når det første snøfallet kommer, begynner reinen å få fart på seg og vil naturlig begynne å trekke sørover. Rein tilhørende Saanti sijte og Gåebrien sijte vil da nærme seg den nordlige grensen til Femund sijte, dvs. områdene omkring nordsida av Aursunden og i Vigelen. Sperregjerder (bl.a. det mellom Brekken og Vauldalen) hindrer reinen i å komme inn i reinbeitedistriktet for tidlig. Reinen som har vært i Vigelen trekker først inn i Fæmund sijte, og stopper gjerne i Hådalen til resten av reinen kommer etter. Da reiser reinen fort til Tufsingdalen og mot innmarka, og havner i Holla-området i starten/midten av november. Det er ikke ønskelig at reinen kommer for tidlig inn i Femunden sijte (for å spare vinterbeiter og hindre at reinen går på innmarka bl.a. i Tufsingdalen), men hvor lenge det er mulig å holde på reinen lenger nord er sterkt avhengig av vær- og føreforhold. Det er stengt med sperregjerde fra sørenden av Sikskjøen og videre mot Tufsingdalen, for å hindre at reinen kommer på innmarka. Det har vært en utfordring knyttet til at rein har kommet på innmarka i dette området, særlig den siste 10 års-perioden. Når reinen møter dette sperregjerdet, vil den ofte trekke vestover for å finne beiter bl.a. i Litjnørdalen og Sålekinna-området. Reinbeitedistriktet anser området sør/vest for Holla og utenfor distriktsgrensa som et gammelt bruksland og trivelsområde for rein. Det er ikke tegnet inn vinterbeiter i dette området i arealbrukskartet, pga. tidligere føringer gitt av Reindriftsforvaltningen for inntegninger av årstidsbeiter og flyttleier utenfor reinbeitedistriktets grenser i det offentlige kartgrunnlaget.

For å hente tilbake rein som har trukket vestover, er det særlig flyttlei over Siksjøen som er best egna ifølge reinbeitedistriktet. Denne er heller ikke inntegnet i det offentlige kartgrunnlaget. Det finnes imidlertid andre muligheter for å flytte reinen tilbake og innenfor distriktsgrensa (nord for Skalleråsen, evt. over gårdene på Kvilvangen, men her er det en del hytter som kan by på utfordringer samt at det har vært utfordringer knyttet til geitedrift og sykdommen hjernemark).

Etter skilling og uttak av slaktedyr (ved anlegget på Harsjøen) på etterjulsvinteren, forsøker reindrifta å holde flokkene tilhørende Gåebrien sijte og Saanti sijte adskilt, og beitingen blir mer styrt med mindre flokker. Det er også vanlig at mindre flokker tilhørende ulike sijteandeler holdes adskilt i denne perioden. De sørlige områdene i reinbeitedistriktet inkl. områdene rundt Holla er ifølge reinbeitedistriktet meget sentrale for reindrifta i denne perioden. Områdene rundt Flenssjøen, Korssjøen, Borfjellet, Litj-Nørdalen Korneset er også trukket frem som spesielt viktige.

Når reinen skal flyttes hjem igjen til sine barmarksområder og kalvingsområder i hhv. Saanti sijte og Gåebrien sijte, foregår flyttingen puljevis. De siste som flytter ut av området, drar i slutten av april (avhengig av føreforhold m.m.).

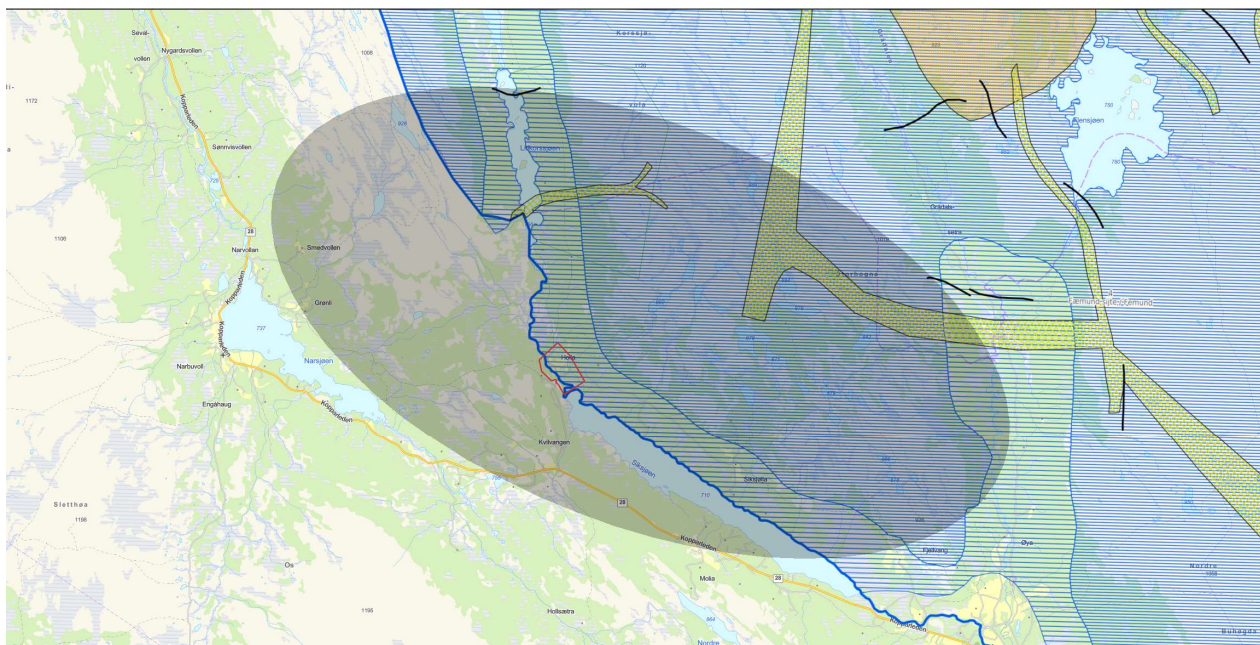
Verdivurdering av influensområdet

Vinterbeitene er de to distriktenes minimumsfaktor, dvs. det er vinterbeitene som har størst betydning for reintall og produksjon. Vinterbeiteområdene innenfor influensområdet og vurderes derfor å ha svært stor verdi, jf. tabell 4-1.

Flytt- og trekkleier har også generelt svært stor verdi fordi reinen er avhengige av å kunne trekke mellom beiteområder lokalt, og reindriften er avhengig av å kunne flytte rein mellom sesongbeiter og internt mellom ulike beiteområder. Forstyrrelser eller inngrep i trekk- og flyttleier kan hindre/ redusere naturlig trekk eller gjøre flytting av rein arbeids- og ressurskrevende for reindriften.

Det er flyttlei inntegnet på reindriftskartene i sørenden av Litjkorssjøen, som bl.a. brukes til å hente tilbake rein som beiter i Harrbekkfjellet. I tillegg er det flyttlei som går over Storhogna som bl.a. knytter områdene fra Grådalen/ Korssjøfjellet, Flenssjøen, Buhøgda og Falkangerhøgda/Korneset sammen. Når rein skal hentes tilbake fra Sålekinna-området så er det ifølge reindriften enklest å flytte over Sikjøen, men også andre traseer kan benyttes slik som tidligere nevnt. Det er avgjørende for reindriften å få flyttet med reinen for å utnytte beiteområdene, og kanskje særlig utpå senvinteren når snøen pakkes hardere sammen og det er større risiko for ising. Det er også avgjørende å ha muligheten til å hente tilbake rein som har trukket til uønskede områder, f.eks. vest for distriktsgrensa, og slik at de kan samles for inntak i anlegget i Harsjøen i fm. skilling og slakt. Flyttleiene vurderes å ha svært stor verdi for reindriften, jf. tabell 4-1. Med bakgrunn i at det er en mulig trase for tilbakehenting av rein over Siksjøen styrker dette fastsettingen av influensområdens verdi til svært stor verdi.

Samlet vurderes verdien av influensområdet til å være av **svært stor verdi** for Fæmund sijte.

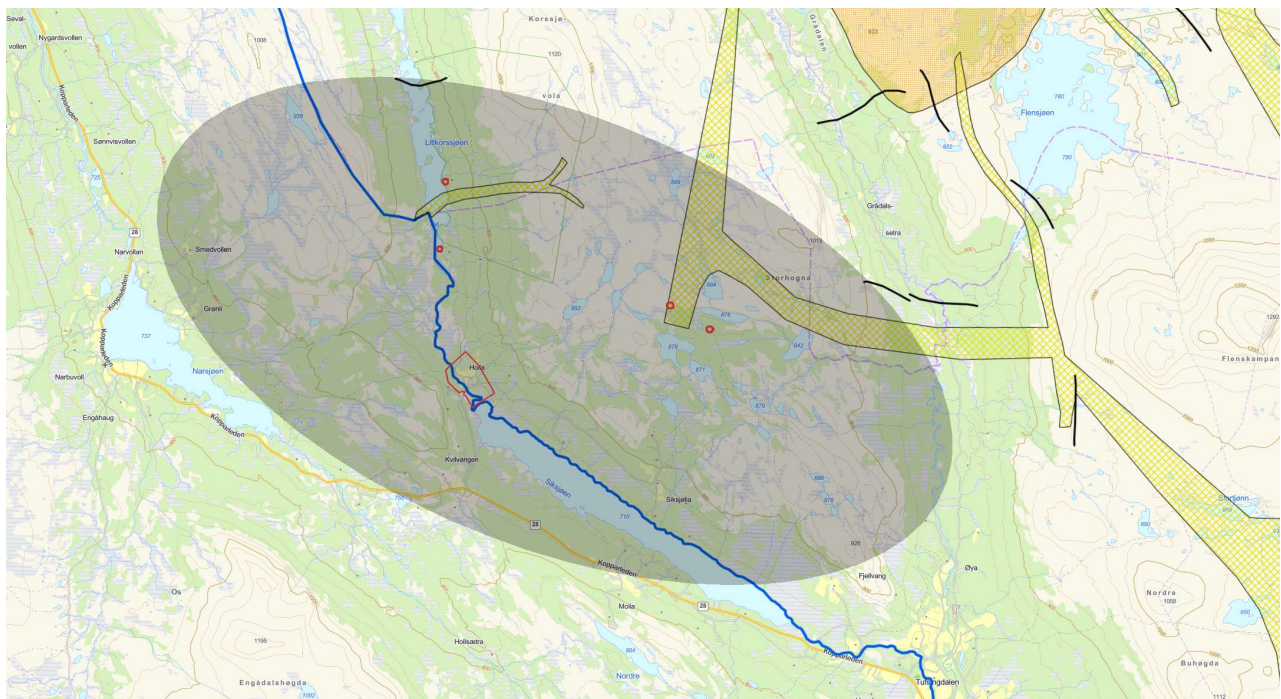

Figur 4-5 Oversiktskart som viser vinterbeiter (blå skravur), oppsamlingsområder (oransje skravur), flyttleier (gul skravur) og naturlige trekk (svarte strek) i og omkring influensområdet (svart skravur). Distriktsgrensa er tegnet med blå strek. Tiltaksområdet er markert med rødt polygon (Kilde: Norconsult ArcGis online portal, wms- data fra NIBIO).

4.6 Påvirkning og konsekvensvurdering

De fysiske tiltakene innenfor planområdet vurderes ikke å medføre direkte konsekvenser for reindrifta. For reindrifta er det heller den potensielle økningen i ferdsel og aktivitet i utmarka, som vil kunne påvirke reindrifta negativt. Se også kapittel 4.2.2 og 4.2.3. Med bakgrunn i konsekvensutredningen for friluftsliv, er det forventet at det vil bli størst økning i ferdsel om høsten og fremover mot jul samt på etterjuls vinteren når dagene blir lysere. Aktiviteten i utmarka vil være knyttet til friluftaktiviteter, jakt og fiske. Sommerhalvåret vil det også kunne være noe aktivitet, men dette vil ikke ha noen reel påvirkning på reindrifta ettersom det ikke skal være rein i området da.

Ferdselen ut ifra gården, vil stort sett dreie seg om områdene nord og øst for Siksjøen (se også kapittel 4.1.3). Når det er fullt belegg, vil det totale gjesteantallet kunne ligge på 36 personer. Utfarten fra gården vil i det store og hele dreie seg om dagsturer, men sannsynligvis også noe overnatting på de to buene som ligger innenfor influensområdet og som tilhører gården på Holla. Disse buene ligger hhv. vest for Langtjønna og ved utløpet til Litlkorssjøen og har begrenset overnattingskapasitet (i størrelsesorden 2-4 sengeplasser pr bu). I tillegg har eier av Kvilvangen gård, Jon Rune Bakken ei bu sør for Langtjønna som er planlagt å settes i stand i nærmeste fremtid, som også kan være av interesse å benytte i forbindelse med virksomheten på Holla. Røros fjellstyre har ei bu ved Litlkorssjøen og som benyttes i forbindelse med utleievirksomhet. Se figur 4-6.

Figur 4-6 Oversiktskart som viser lokalisering av buer (røde sirkler) innenfor influensområdet (svart skravur). Planområdet er markert med rødt polygon. Kartet viser også distriktsgrensen (blå strek), oppsamlingsområder (oransje skravur), flyttleier (gul skravur) og naturlige trekk (svarte strek). (Kilde: Norconsult ArcGis online portal, wms- data fra NIBIO).

Forstyrrelser på vinters tid, når reinen trenger ekstra beiter og næringstilgangen er marginal, vil ofte medføre uheldige konsekvenser for reinen og reindriften. Utpå senvinteren er dessuten simlene kalvetunge og er spesielt sårbare overfor forstyrrelser. Forstyrrelser kan medføre at reinen må bevege seg mer og næringsinntaket blir for lite i forhold til aktiviteten den må utøve. Dette kan igjen medføre lavere produksjon, økt rovdyrta, større risiko for skader og sykdommer og dermed økonomiske tap. Når reinen er mer i bevegelse, medfører det også ofte økt kostnader fordi reiene må gjete mer. Influensområdet er fra før av relativt lite belastet med inngrep og organiserte aktiviteter, slik at en liten økning i graden av forstyrrelser vil kunne bli relativt godt merkbar.

Den økte ferdselen i utmarka kan potensielt bidra til at reinen blir mer urolig og i større grad enn tidligere vil kunne trekke vestover og utenfor distriktsgrensa, samt på dyrkamark som ikke er skjermet med gjerde. Reinens trekkemønster påvirkes av mange faktorer (f.eks. vindretning, værforhold, rovdyr, menneskelige forstyrrelser). Ifølge reinbeitedistriktet har reinen en tendens til å trekke vestover særlig på grunn av terrengets beskaffenhet og vær- og vindforhold. Innmark med grønt gress langt utover høsten tiltrekker seg også rein, og påvirker reintekket vestover. Dette er en utfordring som har medført årelange konflikter i området, og som har skapt vesentlige utfordringer for de involverte partene. Konfliktene har eskalert de senere årene, og endte med en rettsavgjørelse i Høyesterett i 2018 (Femundsaken).

Det ble utført en konsekvensutredning i fm. utarbeiding av reguleringsplan for Siksjølia steinbrudd (Broch 2015). Siksjølia steinbrudd ligger på nordsiden av Siksjøen, og ca. 3,5 km øst for Holla gård. I denne utredningen ble influensområdet for steinbruddet vurdert å ha stor verdi og tiltakets påvirkning ble vurdert å ha liten effekt og konsekvensene ble vurdert til å få liten negativ effekt. Influensområdet for dette tiltaket er imidlertid mye mindre, på grunn av type inngrep. I rapporten beskrives forskjellen på dette tiltaket og tiltak som genererer økt menneskelig ferdsel, og utreder skriver at nyere forskning tyder på «... at reinen kan adapteres til anleggsaktivitet som er stabil og forutsigbar og i stor grad vil fortsatt bruke området. Det antakelig største problemet for reinen er friluftslivsaktiviteter i de sentrale vinterbeiteområdene. Som beskrevet i 0-alternativet fører eksisterende infrastruktur til at utredningsområdet er eksponert for friluftslivsaktiviteter. Videre står det i nevnte rapport at: «Tiltaket fører seg inn i rekken av forstyrrende elementer, men for reinen er det lettere å håndtere steinbruddaktiviteten enn friluftslivsaktiviteter. Grunnen til det er at den i stor grad utøves av mennesker i maskiner, og tilvenning til faste aktiviteter som utøves på samme sted, og som over tid erfares ikke å være truende, vil oppnå større grad av aksept og virke mindre stressende. Friluftslivsaktiviteter forstyrrer uforutsigbart, kommer ofte brått og uventet (terrengsykling/kiing/skigåing/hundekjøring) og innebærer eksponering for mennesker som i seg selv er mer stress-skapende for reinen enn møte med maskiner.

Virkingen fra friluftsliv generelt vurderes som negativt for rein, men i dette tilfellet er det snakk om relativt få gjester (maksimalt 36) særlig om man tar i betraktning eksisterende hyttefelt i området (jf. kapittel 2.2) og potensiell ferdsel ut ifra dem. Påvirkningen som følge av ferdsel i forbindelse med bruk av buene, vil sannsynligvis ha mest innvirkning på reinen om senvinteren og når det er skareføre og potensialet for lengre skiturer er størst. Samtidig er det begrenset antall sengeplasser i buene slik at denne ferdselen ikke vil være av vesentlig omfang. Ellers er det klart at perioden man får økt ferdsel i utmarka delvis vil kunne sammenfalle med den tiden det er rein i området, og på den tiden av året hvor reinen er mest sårbar.

Det er knyttet en del usikkerhet omkring når, hvor mye ferdsel og hvor langt ut fra gården gjestene vil bevege seg. At rein blir negativt påvirket av aktivitet og ferdsel er allment kjent, men i hvor stor grad er nok noe mer usikkert. Men ut ifra en totalvurdering, vurderes påvirkningsgraden til å være ett sted mellom **ubetydelig endring** (minimal andel av beiteområdet blir berørt) og **noe forringet** (noe indirekte beitetap), jf. tabell 4-2.

Basert på verdivurderingen av utredningsområdet som ble vurdert til å være svært stor, og vurderingen av påvirkningen som er vurdert til å være noe forringet til ubetydelig endring, vil man ut ifra konsekvensmatrisen (figur 1-5) komme frem til at tiltaket vil få **noe skade** (-) for temaet.

Tabell 4-4 Verdi, påvirkning og graden av konsekvens for temaet reindrift

	Verdi	Påvirkning	Konsekvens
Influensområdet	Svært stor	Ubetydelig endring/noe forringet	Noe skade (-)

4.7 Skadereduserende tiltak

Det finnes i mange tilfeller en rekke mulige avbøtende tiltak som kan redusere negative konsekvenser ved tiltak og utbygginger i reinbeiteområder. I hvilken grad tiltakene er hensiktsmessige eller ikke, vil variere avhengig av forhold som terreng/landskap, reinbeitedistriktets bruk av tiltaks- og influensområdet og flere andre variabler. Ofte er den beste løsningen en pakke med flere avbøtende tiltak i anleggs- og driftsfasen som er tilpasset det enkelte distrikt, og som tiltakshaver sammen med reinbeitedistrikt har kommet frem til gjennom konstruktiv dialog.

Det er flere tiltak som kan virke skadereduserende for det planlagte tiltaket. Følgende tiltak ble foreslått av reinbeitedistriktet i forbindelse med utredningsmøtet 8.10.2022:

- Legge utleievirksomheten på gården til perioden det ikke er rein i området, dvs. unngå utleievirksomhet i perioden 1. november til 15. april.
- Inngå avtale mellom tiltakshaver og reindriften om at når det er rein i området, skal det ikke tilrettelegges for eller styres ferdsel inn i vinterbeiteområdene. Avtalen bør inneholde gjensidige rutiner for varsling
- Inngå avtale mellom reindriften og grunneier(e) om at rein kan beite sør og vest for reinbeitedistriktets grense, slik at reindriften blir mer fleksibel og dermed også mer robust mht. forstyrrelser.

De to siste tiltakene er av privatrettslig art og ikke noe som kan sikres gjennom reguleringsplanen. Utreder mener at man gjennom salg av jakt og fiskekort også kan styre når på året en del av ferdselen skal kunne foregå, men dette er også et tiltak som ligger utenfor det som man har anledning til å styre gjennom en reguleringsplan.

Gjennomføring av ett/flere av tiltakene vil imidlertid kunne senke konsekvensene for reindriften vesentlig, dvs. til å være nærmest ubetydelige (0).

4.8 Vurdering av samla belastning for reinbeitedistriktet

Forskrift om konsekvensutredninger (§ 21 tredje ledd, siste setning) fastslår at der hvor reindriftsinteresser blir berørt, skal de samlede virkningene av planer og tiltak innenfor det aktuelle reinbeitedistriktet vurderes. Derfor vil vi i dette kapittelet fokusere på eksisterende inngrep og aktiviteter, og andre utfordringer i Fæmund sijte. Planforslagets innvirkning på distriktets samlede belastning vil deretter bli vurdert (kapittel 4.8.1).

Hovedutfordringen for Fæmund sijte er direkte og indirekte tap av beitearealer. Dette er ifølge reinbeitedistriktet forårsaket av fysiske inngrep samt en generell økning og endring av fritidsaktiviteter i fjellet som påvirker reinens muligheter til beitero. Fæmund sijte er til dels belastet med en del hyttebygging, særlig langsmed vassdragene (bl.a. Hådalen, Hitterdalen, Harssjøen, Feragen). I tillegg til veier og turstier i utmarka som medfører mye ferdsel og aktivitet reinbeitedistriktet. Det har skjedd en stor endring av friluftslivet de senere årene, og det er kommet nye former for friluftaktiviteter (f.eks. kiting, toppturer/apper/trimpoeng, stisykling mm.). Hundekjøring har også blitt populært innenfor deler av reinbeitedistriktet. Femundsmarka nasjonalpark er et populært friluftsområde som også benyttes mye vinters tid (Fylkesmannen 2018). Ifølge reinbeitedistriktet selv er tålegrensa for inngrep og ferdsel allerede nådd.

I tillegg til inngrepssituasjonen, har distriktet utfordringer flere steder med at rein trekker på innmark som ikke er skjermet for rein samt utenfor distriktsgrensen (jf. avsnitt 4.6). Dette medfører store økonomiske konsekvenser og konflikter i lokalsamfunnet. Det har vært økende konflikter mellom landbruks- og reindriftsnæringen utenfor den sørvestlige grensen av distriktet de senere årene, og i 2019 ble det avsagt dom i Høyesterett med bakgrunn i erstatningsoppgjør etter at rein hadde beitet på innmark (Femundsaken 2018). Distriktsgrenser som ikke går naturlig i terrenget og ikke er i samsvar med reinens natur, kombinert med klimaendringer samt inngrep og økt ferdsel, er sannsynligvis hovedårsaken til at konflikten har vært økende de senere årene.

Skuterløyper er også en aktivitet som har blitt mer aktuell i hele reindriftsnorge. Utreder er kjent med at det spilt inn et forslag om å tilrettelegge for ei snøskuterløype på sørsiden av Siksjøen og via Holla gård. Ifølge Os kommune er ikke saken politisk behandlet enda (Ieva Hicks, Os kommune, pers. medd.). Snøskuterløyper har ofte negativ innvirkning på reinen, både fordi kjøringen ofte ikke hensyntar reinen og dermed kan hindrer/endre dens naturlige bevegelser. Ifølge reinbeitedistriktet så vil skuterløyper dessuten kunne lede reinen til uønskede områder og medføre merarbeid og økonomiske tap. Dette gjelder også for oppkjørte skispor. Tilrettelegging for snøskuterkjøring og skiløyper fører dessuten til at man får flere mennesker i områder der reinen tidligere fikk gå i ro. Oppkjøring av skiløyper på østsida av Siksjøen (se figur 4.2) kan potensielt bidra til å lede folk videre østover og inn i kjerneområdene for reindrifta mot Grådalen og Flensjøen.

Klimaendringer er også en merkbar utfordring, og som er noe av årsaken til konfliktene ved yttergrensene av reinbeitedistriktet. Isen legger seg senere (= lenger barmarkstid) og det har blitt mer slaps/nedbør og hardpakking/ising av beitenes utpåk etterjuls vinteren. Dette medfører ustabile og vanskelige driftsforhold, særlig når barmarks-perioden blir lengre og det ikke er snøskuterføre. Viser her til beitekrisen i reindrifts-Norge vinteren 2019/20, med låste vinterbeiter fra lengst øst i Finnmark til Røros i sør. Disse endringene gjør at reindrifta har fått økt behov for reservebeiter/større områder slik at de kan ha større fleksibilitet når beitenes blir låst på grunn av is.

Oppsummert, så vil forstyrrelser, inngrep og klimaendringer medføre både ekstraarbeid og ekstrakostnader for reindriftsutøverne (som følge av økt behov for gjeting, tilleggssføring, tilbakehenting av rein på avveie, ekstraressurser i fm. flytting gjennom områder med forstyrrelser og inngrep m.m). Det er også verdt å nevne at reindrifta også bruker mye ressurser på dialog med utbyggere, utredere, kommuner og andre offentlige myndigheter osv. i utbyggingssaker – ressurser og tid som ikke kompenseres og som kan gå på bekostning av for eksempel gjeting av rein.

4.8.1 Planforslagets effekt for samla belastning

De negative konsekvensene av planforslaget for reindrifta dreier seg i all hovedsak om den økte ferdselen i utmarka innenfor influensområdet. Selve tiltakene innenfor planområdet vil ikke ha vesentlig innvirkning på reindrifta.

Samlet sett har Fæmund sijte allerede utfordringer med inngrep og forstyrrelser i store deler av distriktet fra før av, flere flyttleier og viktige beiteområder er forringet som følge av dette. Ved nye inngrep er det derfor viktig å finne tilstrekkelige avbøtende tiltak slik at situasjonen ikke blir ytterligere forverret.

Uten avbøtende tiltak vurderer vi at planforslaget vil bidra noe negativt til den samlede belastningen i reinbeitedistriktet, og bidra til å redusere vinterbeite og muligheten til å få flyttet med rein mellom ulike områder i noe omfang. Tiltaket vil også kunne medføre en viss risiko for økte konflikter mellom reindrifta og landbruket i området, en situasjon som virker anspent fra før (Simen Olafsen, Statsforvalteren i Trøndelag pers. med.). Sperregjerdet i Tufsingdalen er imidlertid nylig sluttført og vil sannsynligvis dempe denne konflikten, men det vil ta tid før man ser effekten av dette.

4.9 Innspill fra Fæmund sijte

Under møtet den 6.10.2022, ble det redegjort for reinbeitedistriktets driftsmønster og syn på tiltaket som er planlagt. Potensielle avbøtende tiltak ble også drøftet. Det ble opplyst om at Fæmund sijte har vært i dialog med tiltakshaver i forbindelse med planprosessen.

Den største bekymringen for reindrifta i forhold til tiltaket, er økt aktivitet og ferdsel på ei tid reinen er ekstra sårbar og trenger beitero for å opprettholde kondisjon og vekt. Dersom tiltaket har kommersielt mål, så er skepsisen til tiltaket stor. Planlagt tiltak er ny aktivitet i området som ikke finnes der i dag. Reindrifta er opptatt av å tenke framtid, og hvordan utviklingen av gården og tiltaket vil bli over tid. Reinbeitedistriktet er bekymret for at bruken av buone tilhørende gården (og de andre buone i området) vil øke betraktelig, og at dette vil påvirke reindrifta negativt.

Når det gjelder avbøtende tiltak, foreslås det at utleievirksomheten begrenses til den tida på året reinen ikke er i området, evt. at det inngås privatrettslig avtale som styrer aktivitetsnivå og omfang. Et annet skadereduserende tiltak vil være at reindriften kan benytte områdene sør og vest for fv. 28. Dette vil ifølge reindrifta medføre økt fleksibilitet både for tiltakshaver og reindrifta (Møtereferat av 6.10.2022).

5 Usikkerhet

Det kan knyttes usikkerhet til flere deler av en konsekvensutredning. En konsekvensutredning skal så langt det er mulig baseres på fakta, men nødvendig data er imidlertid ikke alltid tilgjengelig. I tillegg skal en konsekvensutredning vurdere fremtidig tilstand, noe som det alltid vil være knyttet usikkerhet til.

Usikkerheten i vurderinger kan også avhenge av hvor detaljert en plan eller et tiltak er, og usikkerheten blir generelt større når planen eller tiltaket er mindre detaljert.

I denne konsekvensutredningen mener vi det er knyttet en del usikkerhet til i hvilken grad tiltakene innenfor planområdet vil ha betydning særlig for friluftslivet og reindrifta i influensområdet.. Det er umulig å si noe eksakt om omfanget av ferdselen og aktiviteten i utmarka som følge av tiltaket, og det samme gjelder hvor og i hvilke deler av året ferdselen vil bli størst blir størst. Det er også knyttet en del usikkerhet til hvor store konsekvenser ulike tiltak og menneskelig aktivitet har for rein og reindrift spesielt. Som tidligere nevnt i kapittel 4.2.3, er også forskningen på dette feltet i stadig utvikling. Vurderingene er derfor i stor grad basert på skjønn. Ellers, når det gjelder metodikken for utredning av konsekvenser for reindrift i Håndbok v712, så er det verdt å poengtere at denne i utgangspunktet ikke har fokus på negative konsekvenser som følge av menneskelig aktivitet. Menneskelig aktivitet medfører som oftest større negative konsekvenser enn fysiske inngrep, og utgjør ofte det vesentligste arealtapet for reindrifta når det er snakk om tiltak som genererer aktivitet og ferdsel i viktige beiteområder, slik det også er tilfelle som i denne utredningen

Reindriftas arealbrukskart er som påpekt i kapittel 4.1.4.2 et informasjonskart, og gir kun et oversiktsbilde av hvordan reinen og reindrifta normalt bruker områdene. Distriktsplaner gir heller ikke detaljert informasjon om lokale forhold eller hvordan reinen bruker områdene til enhver tid. Dette er viktige kilder til bakgrunnskunnskap, sammen med dialogen med reindrifta

Når det gjelder andre naturressurser (jordbruk og skogbruk, kapittel 3) mener vi det er heftet mindre usikkerhet til konsekvensutredningen ettersom virkningen er nært relatert til det direkte arealbeslaget for de enkelte tiltakene. For disse temaene vil usikkerheten hovedsakelig dreie seg om hvorvidt jordbruksressursen ivaretas og holdes i hevd i fremtiden.

6 Referanser

- Statens vegvesen (2021) *Konsekvensanalyser - Håndbok V712* Statens vegvesens håndbokserie [Lenke](#)
- Meld.St.18 (2015-2016) *Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet* [Lenke](#)

Referanser friluftsliv og bygdeliv

- Ut.no: [UT.no | Forsiden](#)
- Naturbase.no: [Naturbase - Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)
- Skisporet.no: [www.skisporet.no](#)
- Kommunekart: [www.kommunekart.no](#)
- Os turforening: [www.osturforening.no](#)
- Røros fjellstyre v/leder Ole R. Langen
- Os fjellstyre v/ leder Vidar Holøyen
- Os kommune v/ Anne Kristin Rødal
- Øyvind Christensen, eier av Holden Gård AS
- Bent Ramberg, eier av steinbrudd i Siksjølia
- Holla hytteforening v/ Kirsti F. Vandraas
- Siksjølia veilag v/ Jon Rune Bakken

Referanser naturressurser (jordbruk og skogbruk)

- Kilden: [Kilden - Reindrift \(nibio.no\)](#)
- Gårdskart: [Gårdskart - NIBIO](#)

Referanser reindrift

- Aanes R., Linnell J.D., Swenson J.E., Støen O.G., Odden J. og Andresen R. (1996) *Menneskelig aktivitetens innvirkning på klauvvilt og rovvilt* NINA Oppdragsmelding 412 [Lenke](#)
- Beauchesne, D., Jaeger, J.A.G., St-Laurent, M-H. 2014. *Thresholds in the capacity of boreal caribou to cope with cumulative disturbances: Evidence from space use patterns*. Biological Conservation 172: 190-199.
- Berg M. (2018) *Nasjonal ramme for vindkraft. Temarapport om reindrift og annen samisk utmarksbruk*. NVE Rapport 58 [Lenke](#)
- Borch H. (2015). *Siksjølia steinbrudd. Konsekvenser for reindrift*. NIBIO Rapport Vol.1, nr 26.
- Eftestøl, S., Tsegaye, D., Flydal, K., Colman, J. E. 2021. *Cumulative effects of infrastructure and human disturbance: a case study within a semi-domesticated reindeer herd*. Landscape Ecology 36, 2673-2689.
- Femund reinbeitedistrikt (2018), *Distriktsplan for Fæmund sjøte 2018-2022*, publisert 13.12.2017 [Lenke](#)
- Femundsaken, HR-2018-872-A
- Fylkesmannen (2018) *Nasjonal ramme for vindkraft på land – Reindriftsvurderinger av analyseområder som berører samisk reindrift*, [Lenke](#)
- Gundersen, V., Vistad, O. E. Panzacchi, M. Strand, O. og Moorter, B. V. 2019. *Large-scale segregation of tourists and wild reindeer in three Norwegian national parks: Management implications*. *Tourism Management*. Volume 75: 22-33.

- Gundersen, V., Myrvold, K. M., Rauset, G. R., Selvaag, S. K. og Strand, O. 2021. *Spatiotemporal tourism pattern in a large reindeer (Rangifer tarandus tarandus) range as an important factor in disturbance research and management*. Journal of Sustainable Tourism, 29:1, 21- 39.
- Korssjøfjelldommen – Rt-1988-1217
- Landbruksdirektoratet (2019), *Produktark: reindrift – vinterbeite*, Publisert 1.8.2019 [Lenke](#)
- Landbruksdirektoratet (2021), *Ressursregnskap for reindriftsnæringen 2020-21*, Publisert 1.12.2021 [Lenke](#)
- Landbruksdirektoratet (2022), *Reindriftens arealbrukskart*, [Lenke](#)
- Landbruksdirektoratet (2021), *Veileder for ajourhold av reindriftens arealbrukskart*, publisert 8.3.2022 [Lenke](#)
- Landbruks- og matdepartementet (2021) *Reindrift og plan- og bygningsloven – veileder*, Publisert 28.04.2021 [Lenke](#)
- Lie, I., Vistnes, I. og Nellemann, C. (2006) *Bit for bit utbygging av hytter reduserer reindriftens beitearealer* Utmark 2/2006
- Tømmervik, H m.fl. (2021) *Satelittkartlegging av vinterbeiteområder i Fæmund sijte, Sålekinna-Håmmårsfjellet og Korssjøen-Feragen-vest*. NINA-rapport 1946. [Lenke](#)
- Lovdata.no (1967), *Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)*. Ikrafttredelse 01.01.1970. [Lenke](#)
- Lovdata (2008), *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)*. Kunngjort 27.06.2008. [Lenke](#)
- Lovdata.no (2009), *Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven)*. Kunngjort 19.06.2009. [Lenke](#)
- Lovdata (2016), *Instruks om utredning av statlige tiltak (utredningsinstruksen)*. Kunngjort 26.02.2016. [Lenke](#)
- Lovdata.no (2017a), *Lov om reindrift (reindriftsloven)*. Kunngjort 15.06.2017 [Lenke](#)
- Lovdata.no (2017 b), *Forskrift om konsekvensutredninger*. Kunngjort 22.06.2017 [Lenke](#)
- Møtereferat av 6.10.2022. *Møte med Fæmund sijte - Reguleringsplan Vinterleden fjellgård, konsekvensutredning reindrift*
- Plante, S, Dussault, C, Richard, J. H., Cote, S. D. (2018) *Human disturbance effects and cumulative habitat loss in endangered migratory caribou*. Biol. Conserv. 224:129–143.
- Tømmervik, H., Erlandsson, R., Arneberg, M., Finne, E.A. & Bjerke, J. (2021). *Satelittkartlegging av vinterbeiteområder i Fæmund sijte, Sålekinna-Håmmålsfjellet og Korssjøen og Feragen-vest*. NINA - rapport 1046. Norsk institutt for naturforskning, Trondheim.
- Sametinget (2020), *Sametingets planveileder*; Publisert 2021 [Lenke](#)
- Sametinget (2016), *Sametingsmelding om reindrift*, Publisert 2016 [Lenke](#)
- Skarin, A., Danell, O., Bergstrom, R. & Moen, J. (2004) *Insect avoidance may override human disturbances in reindeer habitat selection*. Rangifer 24
- _Skarin, A., Danell, O., Bergstrom, R. & Moen, J. (2008) *Summer habitat preferences of GPS-collared reindeer Rangifer tarandus tarandus*. Wildlife Biology 14
- Statsforvalteren i Trøndelag (2020) *Gåebrie sijte (Riast/Hylling reinbeitedistrikt)*. [Lenke](#)
- Statsforvalteren i Nordland (2021), *Distriktsplaner* [Lenke](#)
- Strand, O., Bevanger, K. og Falldorf, T. (2006). *Reinens bruk av Hardangervidda. Sluttrapport fra Rv7-prosjektet*. NINA Rapport 131. 67 s.
- Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. og Van Moorter, B. (2014). *Villrein og ferdseil i Rondane. Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009 - 2014*. NINA Rapport 1013. 170 s. + vedlegg
- Strand, O., Jordhøy, P., Panzacchi, M. og Van Moorter, B. (2015). *Veger og villrein. Oppsummering – overvåking av Rv7 over Hardangervidda*. NINA Rapport 1121. 47 s. + vedlegg.

- Tyler NJC, Hanssen-Bauer I, Førland EJ and Nellemann C (2021) *The Shrinking Resource Base of Pastoralism: Saami Reindeer Husbandry in a Climate of Change* *Frontiers in Sustainable Food Systems* [Lenke](#)
- Vistnes, I., Nellemann, C. og Bull, K.S. (2004) *Inngrep i reinbeiteland* NINA Temahefte 26 [Lenke](#)
- [Vorkinn, M \(2003\) Ferdsel utfra hytter i Rondane midt og sør. Fylkesmannen i Hedmark, fylkesmannen i Oppland, Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune](#) [Lenke](#)